

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE HANEHALKLARININ ZAMAN
KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ İSTİHDAM
DURUMLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

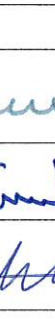

TUĞÇE GÜNEŞ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYHAN GENÇLER

EDİRNE 2019

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe GÜNEŞ tarafından hazırlanan **Türkiye’de Hanehalklarının Zaman Kullanım Alışkanlıklarının İstihdam Durumları Bağlamında İncelenmesi** Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca **11.06.2019** günü saat **13:00**'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *.....*Kabul Edilmesine*..... **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Ayhan GENÇLER	<i>Kabul Edilmesine</i>	
Dr. Öğr. Üyesi İskender GÜMÜŞ	<i>Kabul edilmesine</i>	
Dr. Öğr. Üyesi Aytül ÇOLAK	<i>Kabul Edilmesine</i>	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

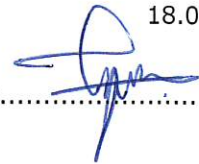
T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10255299
Yazar Adı / Soyadı	TUĞÇE GÜNEŞ
T.C.Kimlik No	12773064370
Telefon	5452284021
E-Posta	tugcesahin@hotmail.com.tr
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	TÜRKİYE'DE HANEHALKLARININ ZAMAN KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ İSTİHDAM DURUMLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ
Tezin Tercümesi	IN EMPLOYMENT STATUS OF INVESTIGATION OF HOUSEHOLDS IN TURKEY TIME USE THE CONTEXT OF HABIT
Konu	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri = Labour Economics and Industrial Relations
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	68
Tez Danışmanları	PROF. DR. AYHAN GENÇLER
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	

18.06.2019

İmza:.....

Tezin Adı: Türkiye’de Hanehalklarının Zaman Kullanım Alışkanlıklarının İstihdam Durumları Bağlamında İncelenmesi

Hazırlayan: Tuğçe GÜNEŞ

ÖZET

Bireylerin çeşitli günlük faaliyetleri içinde zamanlarını nasıl kullandıklarını ortaya koymak amacıyla uygulanan temel araştırma zaman kullanım anketidir. Katılımcıların birbir kendilerinin doldurduğu günlüklere yer veren geniş kapsamlı bu ankette ana hedef, nüfusun çeşitli faaliyetlerde geçirdiği zamanı ölçmektir. Türkiye İstatistik Kurumu, Avrupa İstatistik Ofisi'nin (EUROSTAT) başlattığı uluslararası karşılaştırılabilir nitelikteki zaman kullanım anketini ikinci kez 2014-2015 döneminde uygulanmış ve sonuçları 04 Aralık 2015 tarihinde kamuoyuna duyurmuştur.

Bu çalışmada; istihdam ve zaman kullanım kavramlarından yola çıkılarak Türkiye İstatistik Kurumu zaman kullanım anketi sonuçları ele alınmıştır. Ankete katılan hanelerde yaşayan 18-65 yaş arası 14.502 ferde ilişkin anket günlük verileri karşılaştırılmış, 24 saat içerisindeki ortalama faaliyet süreleri hesaplanmış, elde edilen sonuçlar ile fertlerin zaman kullanımları açısından farklılıkları ortaya koyularak, farklı cinsiyette ve farklı istihdam gruplarındaki bireylerin benzerlik ve özellikleri belirlenmiştir. Fertlerin işgücü piyasasına katılıp katılmamalarının, çalışanların işteki mevcut konumlarının ve fertlerin toplumsal cinsiyet rollerinin boş zaman kullanımları üzerindeki etkisine dikkat çekilerek hem emek piyasasında hem de toplumsal aile yapısında cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik yaklaşımlar geliştirilmesinin ve sosyo-ekonomik durumu düşük olan hanehalklarında, gelişimi sağlayacak uygulanabilir faaliyetlerin erişimine ve hizmete sunulmasına öncelik verilerek sosyal politika stratejilerinin geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zaman Kullanımı, Boş Zaman, İstihdam, Zaman Kullanım Anketi.

Name of Thesis: In Employment Status if Investigation of Households in Turkey
Time Use the Context of Habit

Prepared by: Tuğçe GÜNEŞ

ABSTRACT

The basic research used in order to reveal how individuals use their time in various daily activities is time usage survey. The main objective of this comprehensive survey, which includes the diaries of the participants themselves, is to measure the time that the population spends in various activities. Turkey Statistical Institute, the European Statistical Office (Eurostat) the time use survey began in internationally comparable qualifications applied a second time period from 2014 to 2015 and the results were announced to the public on December 4, 2015.

In this study; starting from the concept of employment and use time use survey results Turkey Statistical Institute are discussed. In the surveyed households, the daily data of 14.502 respondents per 18-65 age group were compared and the average activity times were calculated within 24 hours. The results and the differences between individuals in terms of time usage were determined and the similarities and characteristics of individuals in different sexes and in different employment groups were determined. It is emphasized the importance of developing approaches to eliminate gender inequality in both labor market and social family structure by drawing attention to the effect of the individuals' participation in the labor market, the current positions of the employees in the work and the gender roles of the individuals on the leisure time and emphasizes the importance of developing social policy strategies by giving priority to the access and service of the feasible activities in the households with low socio-economic status.

Key Words: Time Use, Spare Time, Employment, Time Usage Survey.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ZAMAN KULLANIMI VE İSTİHDAM.....	3
1.1. ZAMAN KULLANIMI VE İSTİHDAM KAVRAMLARI	3
1.1.1. Zaman Kullanımı Kavramı	3
1.1.2. İstihdam Kavramı	5
1.1.2.1. Eksik İstihdam	5
1.1.2.2. Tam İstihdam	6
1.1.2.3. Aşırı İstihdam	6
1.1.3. Boş Zaman Teorisi.....	7
1.2. ZAMAN KULLANIMI VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ	10
İKİNCİ BÖLÜM: ZAMAN KULLANIM ARAŞTIRMASI.....	13
2.1. ZAMAN KULLANIM ANKETİ	13
2.1.1. Zaman Kullanım Anketinin Önemi	14
2.2. ZAMAN KULLANIM ANKETİNİN BİLEŞENLERİ	14
2.2.1. Tanım ve Kavramlar	14
2.2.2. Verinin Kapsamı	15
2.2.3. Hane Değişkenleri.....	15
2.2.4. Hane Bileşimi Değişkenleri	15
2.2.5. Fert Değişkenleri.....	16
2.2.6. Günlük Değişkenleri	17
2.2.7. Sınıflamalar.....	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE HANEHALKLARININ ZAMAN KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ İSTİHDAM DURUMLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	19
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	19
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	19
3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	19
3.4. VERİ VE BİLGİ TOPLAMA YÖNTEM VE ARACI.....	20
3.5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI... 20	
3.5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı..... 21	
3.5.1.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı..... 21	
3.5.1.2. Örneklem Grubunun Yaşa Göre Dağılımı	21
3.5.1.3. Örneklem Grubunun Medeni Duruma Göre Dağılımı..... 22	
3.5.1.4. Örneklem Grubunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	22
3.5.1.5. Örneklem Grubunun Faaliyet Durumuna Göre Dağılımı	23
3.5.1.6. Örneklem Grubunun İşteki Duruma Göre Dağılımı	24
3.5.1.7. Örneklem Grubunun Cinsiyet Bazında İşteki Durumuna Göre Dağılımı	24
3.5.1.8. Örneklem Grubunun Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Dağılımı . 25	
3.6. ÖRNEKLEM GRUBUNDAKİ FERTLERİN ORTALAMA FAALİYET SÜRELERİNİN HESAPLANMASI.....	26
3.7. ORTALAMA FAALİYET SÜRELERİNİN DAĞILIMI VE YORUMLANMASI	27
3.7.1. Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süresi	27
3.7.2. Çalışma Durumu ve Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süresi	28
3.7.3. Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Ortalama Faaliyet Süresi..... 30	
3.7.4. İşteki Durumu ve Çalışma Durumuna Göre Ortalama Faaliyet Süresi..... 32	
3.7.5. Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı..... 33	
3.7.5.1. Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	35

3.7.6. Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	37
3.7.6.1. Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	39
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	41
KAYNAKÇA	46
EKLER.....	49

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Fertlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	21
Tablo 2: Fertlerin Yaşa Göre Dağılımı	21
Tablo 3: Fertlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı	22
Tablo 4: Fertlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	23
Tablo 5: Fertlerin Faaliyet Durumuna Göre Dağılımı	23
Tablo 6: Fertlerin İşteki Durumuna Göre Dağılımı	24
Tablo 7: Fertlerin Cinsiyet Bazında İşteki Durumuna Göre Dağılımı.....	24
Tablo 8: Fertlerin Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Dağılımı.....	25
Tablo 9: Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süreleri.....	27
Tablo 10: Çalışma Durumu ve Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süreleri.....	28
Tablo 11: Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Ortalama Faaliyet Süreleri	30
Tablo 12: İşteki Durumu ve Çalışma Durumuna Göre Ortalama Faaliyet Süreleri...	32
Tablo 13: Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	33
Tablo 14: Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	35
Tablo 15: Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi,Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	37
Tablo 16: Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi,Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	8
Şekil 2:	9
Şekil 3:	26

KISALTMALAR LİSTESİ

EUROSTAT :Avrupa İstatistik Ofisi

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü
(International Labour Organization)

ISCO :Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması (International Standard Occupational Classification)

NACE :Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflaması

TÜİK :Türkiye İstatistik Kurumu

ZKA :Zaman Kullanım Araştırması

GİRİŞ

Zaman evrendeki tüm cisimler hareket ederken, birbirlerine göre konum değişikliği olması için geçen süredir. Çoğu insan zamanı tesadüf ve şans faktörleri ile kullanmaktadır. Ne var ki; herkesin gün içinde toplamda yirmi dört saati var iken hiç kimse zaman sahipliği konusunda bir diğerinden üstün değildir. Bu noktadan bakıldığında bireylerin hayatta elde ettikleri başarılarında fiili olarak çalışma ya da çalışmama durumu gözetmeksizin kimin daha çok zamana sahip olduğu değil, gün içindeki zamanı nasıl ve ne şekilde kullandıklarının rolü büyüktür. Başarılı olmak için, tasarruf edemediğimiz zamanı etkili ve verimli kullanmak gerektiği açıktır.¹

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iş hayatındaki çalışma saatlerinin azalması ve insanların sahip olduğu serbest zaman dilimlerinin artması, eğitim ve gelir düzeyini de arttırmıştır. Bunun sonucunda fazladan serbest zamanı olan bireylerce boş zaman aktivitelerine olan talep de artmıştır. Boş zaman kullanım alışkanlıkları; keşfetme, öğrenme, öğretme ve araştırma için çok çeşitli olanaklar sağlamaktadır. Yani bu aktiviteler insanları en başta psikolojik, fizyolojik ve sosyal olarak olumlu etkilemekle beraber, bunların yanında kişinin kendine olan öz saygısını ve özgüvenini de arttırmaktadır. İstihdam durumlarına bakılmaksızın kadın, erkek, genç ve yaşlı bireylerin boş zamanlarını değerlendirdikleri aktiviteler; spor etkinlikleri, müzikal uğraşlar, sanatsal faaliyetler, çeşitli oyunlar, doğa etkinlikleri gibi çoğaltılabilir.² Bireylerin çalışma, yeme-içme, uyuma, öz bakım gibi temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetlerin yanı sıra boş zaman aktivitelerinde de hatırı sayılır süreler harcıyor olmaları toplumun bütününe sosyal gelişimi ve ilerlemesi açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'deki hanehalklarında yaşayan fertlerin işgücü piyasasına katılıp katılmamaları (çalışanlar ve çalışmayanlar olarak), katılanların işgücündeki mevcut konumları (işverenler, ücretli maaşlılar, kendi hesabına

¹Mehmet Gürbüz -Ahmet Hamdi Aydın, "Zaman Kavramı ve Yönetimi", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, 2012, s.1

²İhsan Kurar - Furkan Baltacı, "Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Antalya Örneği", *International Journal Of Science Culture and Sport*, Special Issue 2, August 2014, s.1.

çalışanlar, yevmiyeliler ve ücretiz aile işçileri olarak) ve cinsiyet değişkenleri üzerinden boş zaman kullanım alışkanlıkları tespit edilecek, özellikle işgücündeki konumun ve toplumsal cinsiyet rollerinin boş zaman kullanımları üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi yapılacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle zaman kavramı, istihdam kavramı, boş zaman teorisi, zaman kullanımı ve istihdam ilişkisinden bahsedildikten sonra ikinci bölümde zaman kullanım anketi, zaman kullanım anketinin neden önemli olduğu ve zaman kullanım anketinin bileşenlerinden kısaca bahsedilecektir. Üçüncü bölümde tez çalışmasının konusu olan hane halklarının zaman kullanım alışkanlıklarının fertlerin istihdam durumları ve diğer demografik özellikleri bağlamında gösterdiği benzerlik ve farklılıkları TÜİK tarafından yapılan anket çalışması üzerinden incelenerek bu verilerin yorumlanması ile sonlandırılacaktır.

Genel olarak bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında zaman kullanımının çalışma hayatındaki biçimleri ve üretim ile verimlilik üzerindeki etkisine ilişkin çok sayıda araştırma varken, çalışan fertlerin iş dışı zaman kullanımları ve çalışmayan fertlerle ayrıldıkları noktalar ile bunların cinsiyet ayrımında farklılaşması üzerine literatürde pek fazla veri bulunamamaktadır. Bu çalışma sonucunda literatüre bu konu ile ilgili istatistiksel olarak veri ve bilgi kazandırılmış olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM: ZAMAN KULLANIMI VE İSTİHDAM

1.1. ZAMAN KULLANIMI VE İSTİHDAM KAVRAMLARI

1.1.1. Zaman Kullanım Kavramı

Zaman insanın sahip olduğu en önemli kaynaktır. Farkında olmadan belli bir hızda akar gider ve bu geçen zaman bir daha geri döndürülemez. Zaman kavramı herkesçe demokratik olarak paylaşılan bir kaynaktır aslında, herkesin günde yirmi dört saati, haftada yedi günü vardır. Zaman, satın alınamaz, ödünç alınamaz, biriktirilemez, çalınamaz ve değiştirilemez. Tek yapılabilecek şey elimizde olan zamanı en iyi şekilde değerlendirebilmektir.³

Zaman ile ilgili birçok tanım yapılmıştır bunlardan bazıları;

- Newton'a göre 'zaman tek yönde durmadan akar'. Einstein'a göre 'zaman olayları oluşlarına göre sıralar ve olaylara anlam veren boyuttur'.⁴
- 'Zaman, geçmişten bugüne gelen, geleceğe doğru birbirini takip eden süreçtir.'⁵
- 'Zaman, insan yaşamının bazen kısa bazen uzun süreli, yinelenemeyen, başlangıç ve sonu belli olan, saatle ölçülebilen kavramdır.'⁶
- 'Zaman, art arda dizilen olayların algılanmasıdır, olayların ölçülebildiği bir süreçtir.'⁷

Bu tanımlardan da görüldüğü üzere zaman göreceli bir kavramdır ve üzerinde kesin ve net bir tanım yapmak mümkün değildir.⁸Kişilerin zamanlarını algılama ve kullanma şekilleri fiziksel, psikolojik, biyolojik ve felsefi olarak birçok değişken

³Nezahat, Güçlü, "Zaman Yönetimi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S.25, 2001, s.87.

⁴A.g.e. s.88.

⁵Hyrum, W., Smith, *Hayat ve Zamanı Yönetmenin 10 Doğal Yasası*, (Çev. Adalet Çelbi), Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.24.

⁶Mahmut, Tezcan, *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982, s.7.

⁷Aytaç, Açıkalın, *Toplumsal, Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*,4. Basım, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 1998, s.113.

⁸İsmail, Türkmen, *Yönetmel Zaman ve Yetki Devri Açısından Yönetimde Verimlilik*, MPM Yayınları, Ankara, 1999, s.2.

tarafından etkilenmektedir.⁹ Plan, program, çalışma ritimleri, koordinasyon ve yaşanan geçmiş deneyimler zaman kullanımındaki fiziksel etkilerdir. Eğer birey zamanın fiziksel ölçülerini kavrayabilirse, davranışları üzerine etkisini de anlayabilir. Kişinin zaman planı ve kullanımı, bu planı uygulayabilmesi tamamen kendi kontrolündedir.¹⁰ Psikolojik etki ise bireyler için öncelikli önem sırasındadır. Yaşanan pozitif ya da negatif durumlar cinsiyet ayırt etmeksizin zaman kullanımı verimini de etkilemektedir.¹¹ Her birey kendisine ait ve kendisine has bir yaşam felsefesine sahiptir. Bazı bireyler kendi istek ve hevesleri doğrultusunda yaşar, bazıları ise kendi istek ve heveslerini bastırarak çevrelerine ve topluma çeşitli faydalar sağlamak amacıyla yaşamlarını sürdürürler. Yani sahip olunan hayat felsefesi, bireylerin hayatlarını ne ile ne şekilde geçirdikleri üzerinde ve zaman kullanım şeklini belirlemede etkin bir rol oynamaktadır. Bunların dışında biyoloji bilimi, kişilerin biyolojik saatinin, zamanı kullanma şeklini belirlemede önemli bir rol oynadığını ve organizma davranışlarını yönlendirdiğini açıklamaktadır. Bu sebeple, zaman kullanımında birey kendine özgü ilerleyen biyolojik saatini dikkate almalıdır.¹²

Zaman kullanımı konusunda geçmişe gidip baktığımızda; ilkel kültürlerde, gıda ve güvenlik gibi ihtiyaçlar nedeniyle yapılan avcılık gibi faaliyetlerden sonra gerçekleştirilen kutlamaların soyluluk olarak nitelendirilmiş olduğunu görürüz. Yazılı kaynaklarda Mısır, Babil ve Asur medeniyetlerinde birçok boş zaman aktivitesine rastlanmaktadır. Fakat gerçekleştirilen bu aktiviteler yalnızca üst sınıflara aittir. Bu üst düzeydeki kişiler soylular, askerler ve din adamlarıdır.¹³

Günümüze geldiğinde gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin çalışma saatleri önemli ölçüde azalmıştır. Bunun sonucunda insanlar işten arta kalan

⁹İsmail, Bakan, *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları, İlkeler, Kavramlar ve Yaklaşımlar*. 4. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.64.

¹⁰Bakan, İsmail, *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları, İlkeler, Kavramlar ve Yaklaşımlar*. 4. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.64.

¹¹Kolektif, *Zaman Yönetimi ve Yönetimsel Zamanda Etkinlik*, (Ed. M.Şerif, Şimşek, Adnan Çelik, Abdullah Soysal)3.Basım, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009, s.18.

¹²A.g.e., s.65.

¹³George, Torkildsen, *Torkildsen's Sport and Leisure Management*, London and Newyork: Taylor and Francis Group, 2005, s.11.

zamanlarını değerlendirme ihtiyacına girmişlerdir. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar boş zaman değerlendirme aktivitelerini önemli bir ihtiyaç olarak görmektedir. Boş zaman kullanım alışkanlıkları kişilerin rutin olarak yaptıkları eylemlerden uzaklaşarak hoşla giden zevkli etkinlikler ile ilgilenilmesini içermektedir. Zamanın değerlendirilmesi, kişinin yaşı, gelir düzeyi, yaptığı iş, yaşadığı şehir gibi dış faktörlere bağılı olarak değişiklik gösterebilmektedir.¹⁴

1.1.2. İstihdam Kavramı

‘İstihdam’ kelime anlamı olarak hizmete almak ve çalıştırmak anlamına gelmektedir.¹⁵ Geniş anlamda istihdam, ekonomide sahip olunan bütün üretim faktörlerinin kullanılma seviyesidir. Dar anlamda, ekonomide çalışma hayatına katılacak insan gücünün kullanma, çalıştırma ya da çalışma seviyesidir. Genellikle istihdam dar anlamıyla yani yalnızca emeğin istihdam edilmesi amaçlı kullanılır.¹⁶

Çalışma ekonomisi açısından istihdam tanımlaması yapılacak olursa belli bir dönemde işi olan yani iş sahibi olanlar olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanıma göre istihdam, ‘maaş ve ücret karşılığı çalışanlar’ ve ‘bağımsız olarak çalışanlar’ olmak üzere ikiye ayrılır. Ülke nüfusunun yaş, göç, cinsiyet gibi özellikleri istihdam üzerinde etkilidir. Ayrıca, ülkenin kalkınmışlık durumu, doğal kaynakları ve ekonomik istikrarı diğer etkenlerdendir. İstihdam türleri eksik, tam ve aşırı istihdam olmak üzere üçe ayrılır.¹⁷

¹⁴Metin, Argan, *Rekreasyon Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir, 2013, s.37-39., Kolektif, *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi* (Ed. Serdar Kocaekşi), Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayını, Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir, 2012, s.4-5.

¹⁵Aydın, Türkbal, *İktisada Giriş*, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 2005, s.517.

¹⁶Mehmet, Tatar, *Türkiye’de İstihdam-İşsizlik ve Çözüm Önerileri: Adıyaman İli Örneği*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2006, s.3.

¹⁷Mehmet Muharrem, Kasapoğlu –Sedat, Murat, “Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve İstihdam Politikalarında Yerelleşme: İmek’e Dair Kısa Bir Değerlendirme”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, C.7, S.7, 2018, s.250.

1.1.2.1. Eksik İstihdam

Eksik istihdamda üretim faktörlerinin tamamı istihdam edilemez ve bazı üretim faktörleri atıl kalır. Dar anlamda ise, üretim faktörleri kapsamında işgücünün tamamı istihdam edilemez ve işsizlik kavramı ortaya çıkar. Hem geniş hem dar anlamda eksik istihdamda, ekonomide teorik olarak üretilebilecek olan mal ve hizmet kapasitesinin altında üretim gerçekleşir. Yani mevcut potansiyel kullanılmamış olur. Eksik istihdam sonucunda ekonomik refah kaybolur. Daha fazla üretim yapılabilecek iken daha az üretim yapılır ve üretim hacmi düşer.¹⁸

Neredeyse dünya ekonomilerinin tamamı eksik istihdamda dengeye gelmiştir. Kısa süren ya da istisnai haller dışında ekonomilerin tam ya da aşırı istihdam dengesine gelmesi ve bunu sürdürebilmesi mümkün değildir.

1.1.2.2. Tam İstihdam

Tam istihdam, 'ekonomik işgücü miktarı ve istihdam hacminin denk olduğu durum', makro düzeyde toplam iş gücü arzı ve toplam iş gücü talebinin eşit olduğu ekonomik durum', 'çalışmak isteyen ve bu yetiye sahip olan her bireyin üretime katılabildiği ekonomik durum' şeklinde tanımlanabilir.¹⁹ İş gücü olarak tam istihdam, çalışma isteği olan herkesin iş bulduğu, üretim faaliyetlerinde yer aldığı, mal ve hizmet üretiminde bulunduğu durumu ifade eder. Ekonomi içerisinde yer alan tüm kaynakların 'tam çalışır' durumda olması, atıl bir kaynağın bulunmaması anlamını taşır.²⁰ Açıklamalardan anlaşıldığı gibi uzun vadede tam istihdam denge düzeyinde ekonomi gösterebilmek zordur. Yalnız Almanya ya da İsviçre gibi düşük işsizlik oranları olan ülkelerde ekonomi, tam istihdam denge seviyesine oldukça yakındır.²¹

¹⁸Zeynel, Dinler, *İktisada Giriş*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s.447.

¹⁹Cafer, Ünay, *Makro Ekonomi*, 6. Baskı, Bursa Teknik Kitabevi, Bursa, 2001, s.268.

²⁰Aydın, Türkbâl, *İktisada Giriş*, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 2005, s.517.

²¹Muhammed, Çoban, *Türkiye'de Aktif İstihdam Politikaları Kapsamında Mesleki Eğitim Kurslarının İstihdama Katılım Sonuçlarının Değerlendirilmesi: Tekirdağ Örneği*, (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma İktisadı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2018, s.10.

1.1.2.2. Aşırı İstihdam

Ekonomiler genellikle eksik istihdam seviyesinde dengeye gelir. Fakat bazı durumlarda üretilen mal ve hizmet miktarı talep seviyesine yetişemeyebilir. Böyle durumlarda ekonomideki tüm üretim faktörleri istihdam edilse de bazı talepler karşılanamaz. Sonuç olarak, ekonomide tam istihdam denge seviyesi aşılar ve aşırı istihdam konumu meydana gelir.²²

Aşırı istihdamda emek optimum düzeyin üzerinde istihdam edilir. Eksik kalan iş gücü yüksek maliyetle düşük çalışma kapasitesi olan verimliliği az kişiler ile karşılanır. İkincil iş gücü adı verilen mevcut durumlarda çalışmayı düşünmeyen ancak iyi şartlarda çalışmak isteyen emekli, öğrenci ve ev hanımı gibi kişiler aşırı istihdam durumlarında çalışmayı tercih ederler. Fakat bu kişiler düşük verimle ve yüksek ücretle çalışacağından üretim maliyeti artar. Aşırı istihdam daha çok sezonluk işlerin yapıldığı inşaat, turizm gibi sektörlerde gözlenmektedir. Ayrıca sürekli gerçekleşmeyen özel organizasyonlarda da aşırı istihdam görülebilir.²³

1.1.3. Boş Zaman Teorisi

Toplumda yaşayan her fert çalışıp çalışmayacağına ve istidam edildiğinde ne kadar süre çalışacağına karar vermek durumundadır. Bu noktadan bakıldığında herhangi bir zamanda genel ekonomi için işgücü arzını belirleyen şey, her bir ferdin yaptığı bu çalışma tercihleridir.²⁴ Boş zaman teorisi insanların çalışmak veya boş zamana sahip olmak arasındaki tercihlerinden yola çıkar. Boş zaman kendi asli özellikleri için, çalışma ise karşılığında alınabilecek mal ve hizmetler için tercih edilir. Ancak birey aynı zamanda hem boş zamana sahip olup hem de piyasa çalışmasında bulunamayacağından zamanını planlarken çalışmak veya boş zamana

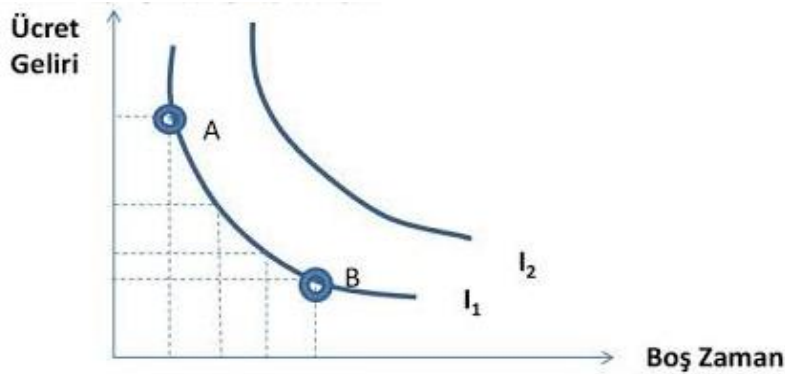
²²Tevfik, Pekin, *Makro Ekonomi*, Bilgehan Basımevi, İzmir, 2007, s.114.

²³Muhammed, Çoban, *Türkiye’de Aktif İstihdam Politikaları Kapsamında Mesleki Eğitim Kurslarının İstihdama Katılım Sonuçlarının Değerlendirilmesi: Tekirdağ Örneği*, (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma İktisadı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2018, s.11.

²⁴George, J.,Borjas, *Çalışma Ekonomisi*, (Çev. Çağatay Edgücan Şahin, Kerem Gökten, Ümit Akçay), Dora Yayıncılık, Bursa, 2005, s.25.

sahip olmak tercihleri arasında kendisine en yüksek düzeyde faydayı hangisinin sağlayacağı yönünde bir karar verir.²⁵

Bireyin çalışmak veya boş zamana sahip olmak arasındaki tercihi farksızlık eğrisi ile gösterilir. (Şekil 1)

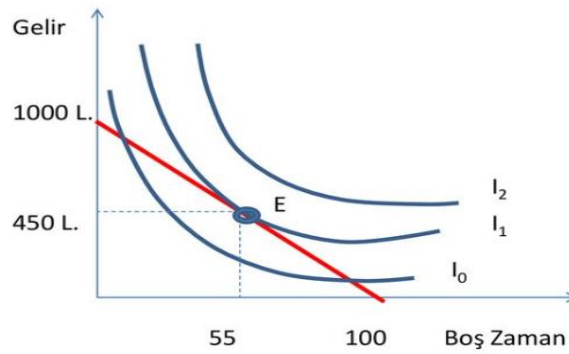
Şekil 1: Farksızlık Eğrileri Seti

A ve B noktaları farklı ücret geliri/boş zaman birleşimini gösteriyor olsa da, bu noktalardaki iki ayrı bireyin sağladığı fayda düzeyleri aynıdır. Farksızlık eğrisi üzerinde B noktasından A noktasına doğru gidildikçe çalışma süreleri ve ücret geliri artarken, A noktasından B noktasında gidildikçe ise boş zaman artar, sonuç olarak fayda düzeyi sabit kalır.

Farksızlık eğrisinin alt kısımlarında boş zaman çok gelir az ise değerli olan zaman değil gelirdir, eğrinin üst kısımlarında ise tam tersi durum geçerlidir, gelir çokken boş zaman azdır, dolayısıyla fazladan gelire sahip olmaktansa fazladan boş zamana sahip olmak nispeten daha değerlidir.²⁶ Bu durumda eğri boyunca yukarı doğru çıkıldıkça aynı miktar gelir artışına karşılık olarak vazgeçilecek boş zaman miktarı giderek azalacaktır. Bu durum farksızlık eğrilerinin dışbükey (konveks) olmalarına sebep olur. Ne var ki bu konuda her birey farklı davranışlara ve tercihlere sahip olduğundan her bireyin farksızlık eğrisinin eğimi ve konvekslik derecesi de farklıdır. (Şekil 2)

²⁵M. Kemal, Biçerli, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.17.

²⁶M. Kemal, Biçerli, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.19.

Şekil 2: Bireysel Farksızlık Eğrileri Seti

Ekonomik modeller bireyler arasındaki tercih farklılıklarına çok fazla odaklanmaz. Bunun nedeni kişisel farklılıklar ne denli önemli olsalar da, bu farklılıkların ölçümünün ve gözleminin oldukça zor olmasıdır. Çalışanların farksızlık eğrileri arasındaki farklılıkların ölçümü için anket yapmak neredeyse imkansızdır. Neticede her bireyin tercihlerini belirleyen farklı kişilikleri ve davranış kalıpları bulunmaktadır.²⁷

Bireysel tercihlerin farklı olmasının sebebi olabilecek 3 olası neden şunlardır:

- A kişisi bir saat daha fazla çalışmak için çok daha az miktarda gelir artışına razı olabilecek daha çalışkan bir kişiliğe sahip iken, B kişisi ise nispeten daha tembel olarak nitelendirilebilir ve onun için boş zaman fazladan gelire kıyasla daha değerlidir.
- İkinci neden fazladan çalışmanın getireceği rahatsızlığın miktarı ile ilintilidir. Eğer B kişisinin işi A kişisine göre daha ağır fiziki koşullar ve fiziki güç yoğun emek gerektiriyorsa bu durumda B'nin fazladan çalıştığı her bir saat ona daha da rahatsızlık ve zorluk vereceğinden bu kişi bir saat boş zamanından vazgeçmek için daha yüksek miktarda gelir artışı talep edecektir.

²⁷George, J., Borjas, *Çalışma Ekonomisi*, (Çev. Çağatay Edgücan Şahin, Kerem Gökten, Ümit Akçay), Dora Yayıncılık, Bursa, 2005, s.36.

- Son neden olarak kişinin boş zamanlarının ücret karşılığı çalışmaktan daha değerli olmasını sağlayan bireysel nedenleri olduğunu varsayabiliriz.²⁸

1.2. İSTİHDAM VE ZAMAN KULLANIM İLİŞKİSİ

Belli bir zaman ve belli bir toplumda erkek ve kadın arasındaki ilişkilerin düzenlendiği toplumsal normlar toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Kadın ve erkeğin sahip olduğu asimetric yükümlülükler toplumsal cinsiyete göre farklı faaliyetler doğurmakta, her iki cinsiyet için farklı zaman kullanım alışkanlıklarına da neden olmaktadır. Hem erkek hem kadınlar üreme, toplumsal yönetim ve üretim gibi rollere sahiptirler. Erkekler toplumsal yaşamda daha çok üretim rolü odaklıyken, kadınlar erkeklerin aksine alışveriş, ev işleri ve çocuk bakımı gibi pek çok işi kısıtlı zaman içerisinde yerine getirmek zorundadır. Türkiye’de toplumsal cinsiyetçi iş bölümünün hüküm sürmesinden dolayı kadınların işyerinde ve evde gerçekleştirdikleri toplam çalışma süresi erkeklere göre daha uzundur. Bu uzun sürelerin nedeni ev işleri ve çocuk bakımı gibi ortak yapılmayan işlerdendir.²⁹ (eker,2018)

Ekonomik iş birliği ve kalkınma örgütünün (OECD) 2011 verilerine göre (OECD,2018), Türkiye’de kadınlar zamanının % 6.1’ini erkekler ise zamanlarının % 20’sini ücretli bir işte çalışarak geçirmektedir. Avrupa ülkelerinde bu oran % 12.2’dir. Zaman kullanımına bakıldığında içinde yaşanan toplumsal yapı kadın ve erkeklerin evdeki iş bölümlerini de etkilemektedir. Çocuk bakımı, ev işleri, tamirat gibi evsel işler kadın ya da erkek işi olarak ayrılıp sınıflandırılmaktadır.

1980’li yıllardan başlamak üzere kadın emeğine olan ilgi ülkemizde her geçen gün artmaktadır. Bu ilginin artmasının sebebi toplumsal değişimler ve ihtiyaçlardır. Marksist ve sosyalist feministler kadın emeğinin erkek emeği yanında ikinci planda kalarak sömürüldüğünü vurgulamıştır. Bunun sonucunda da kadın ve erkeklerin zaman kullanım alışkanlıkları zaman içerisinde değişmiştir. İstihdamın artması ve kadınların işgücüne daha yüksek oranda katılımıyla birlikte kadın ve

²⁸M. Kemal, Biçerli, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.21-22.

²⁹Hülya, Eker, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İş Dışı Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme” *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.8, S.15, Ağustos, 2018, s.1220.

erkeklerin tek olarak yapmak zorunda olduğu birçok iş yükü ikiye bölünmeye başlamıştır. Ayrıca yine istihdamın artması ile birlikte bireyler sosyal anlamda kendilerine daha çok zaman ayırmaya başlamışlardır.³⁰

Gelişmiş ve gelişen ülkelerdeki zaman kullanım araştırmalarına bakıldığında, bu çalışmalar bize bireylerin ekonomik ve ekonomik olmayan aktiviteler için harcadıkları zaman ile ilgili bilgiler vermektedir. Genel bir şekilde zaman kullanım çalışmalarına bakılacak olursa üç ana gruba ayrılabilir;

- 1- İstatistiksel olarak görünür olmayanı, zaman kullanımı çalışmalarıyla görünür kılmak amaçlanır. Yani, bu çalışmalarda toplumun genel betimlenmesi sağlanır.
- 2- Zaman kullanımı çalışmalarıyla erkek ve kadının ücretli ya da ücretsiz emeklerinin ulusal anlamda göz önünde bulundurulması sağlanır.
- 3- Ekonomik istatistikler ile elde edilemeyen tüm veriler zaman kullanımı çalışmalarıyla elde edilir.³¹

Uluslararası literatür zaman kullanımı konusundaki çalışmalarda boş zaman ve iş arasındaki ayrıma odaklanmaktadır³², zamanı ücretli işlerde çalışarak geçen zaman, zorunlu aktivite zamanları ve isteğe bağlı işlerde harcanan zaman olarak üçe ayırmıştır. Arndt, Gronmo ve Hewes, 1981, zamanı kariyer aktiviteleri, ev işi aktiviteleri ve boş zaman aktiviteleri olarak incelemiştir. Ulusal literatüre bakıldığında, 2003 yılında kırsal alanda zaman kullanımı³³, 2006 yılında Türkiye İstatistik Kurumu ve Avrupa Birliği İstatistik Ofisinin birlikte başlattığı zaman kullanım anketi çalışması³⁴ göze çarpmaktadır.

³⁰Hülya, Eker, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İş Dışı Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme” *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.8, S.15, Ağustos, 2018, s.1221.

³¹A.g.e., s.1225.

³²J.,Voss, The definition of leisure. *Journal of Economic Issues*. 1, 1967, (Erişim tarihi: 10.06.2017) <http://www.jstor.org/-/discover/10.2307/4223818?sid=21105398506211veuid=2veuid=4>, s.91

³³ Erkan, Erdil –Ozan, Eruygur –Zehra, Kasnakoğlu, “Time Use in Rural Areas: A Case Study in Turkey” *ERC Working Papers in Economics 06/02*, January 2006, s.52.

³⁴TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

Genel olarak bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında zaman kullanımının istihdam durumları bağlamında incelenmesi üzerine literatürde pek fazla veri bulunmamaktadır. Bu alışma sonucunda literatüre bu konu ile ilgili istatistiksel olarak veri ve bilgi kazandırılmış olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM: ZAMAN KULLANIM ARAŞTIRMASI

2.1. ZAMAN KULLANIM ANKETİ

Endüstriyel gelişmeler ile birlikte teknolojik üretim ve toplumsal refah düzeyinin artması sonucu bireylerin boş zamanlarında da artış gözlenmektedir. Bunun sonucunda boş zaman kavramı önem kazanmış ve her insanın odak noktası haline gelmiştir. Toplumsal kesimler ve bireyler boş zaman merkezli tercihlerle karşı karşıya bırakılmaktadır. Hemen herkes için boş zamanları değerlendirmek gündelik hayatta bir sorun gibi görünse de herkesin çalışmadığı zaman dilimlerinde dinlenmek ve sevdiği aktiviteleri yapmaktan zevk aldığı bilinmektedir. Bu sebeple, iş dışındaki zaman insanlar için oldukça önemlidir.³⁵

Zaman kullanım araştırması ülkemizde TÜİK tarafından ilk kez 2006 yılında uygulanmıştır. İkincisi de 2014-2015 yıllarını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre, fertlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma düzeni ve gelir düzeyi gibi değişkenlere göre bir günlerinde hangi faaliyetlere ne kadar süre verdikleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara kısaca bakılacak olursa; en çok zamanın uykuya ayrıldığı, ortalama olarak kadınların sekiz saat elli iki dakika, erkeklerin sekiz saat kırk dört dakika uyuduğu belirlenmiştir. İstihdam ile ilgili faaliyetlere erkeklerin daha çok zaman ayırdığı tespit edilmiştir. Çalışan kadınlar aile bakımları için erkeklerden beş kat daha fazla zaman ayırmaktadır. Ailelerdeki eğitim seviyesi arttıkça eğlence ve sosyal yaşama ayrılan süre azalmıştır. Türkiye genelinde 10 yaş ve üzeri fertlerin gün içinde hangi faaliyetlere ne kadar süre ayırdığı incelenmiş ve okul bitirmeyenlerin, eğitim düzeyi artanlara kıyasla daha fazla eğlence ve sosyal yaşama zaman ayırmakta olduğu gözlenmiştir. Ayrıca yine eğitim seviyesinin artması ile birlikte gönüllü yapılan işler azalmıştır. Hobi ve oyun gibi faaliyetlere 10-14 yaş grubu zaman ayırırken, fertlerin en fazla yaptığı sosyal aktivite

³⁵Candan, Şahin – Sibel, Akten – Ulvi Erhan, Erol, “Eğirdir Meslek Yüksekokul Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma” *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 2009, s.62.

televizyon izlemek olarak gözlenmiştir. Ayrıca fertlerin en az zaman ayırdığı faaliyetin spor yapmak olduğu görülmüştür.³⁶

2.1.1. Zaman Kullanım Anketinin Önemi

Zaman kullanımı, kadın, erkek, genç, çocuk ve yaşlı olmak üzere tüm yaş grubundaki insanlar için önem taşımaktadır. Bazı zaman kullanım alışkanlıkları günlük olarak yapılmakta olan ya da yapılması zorunlu olan aktivitelerdir. Hepimiz bunları yaşadığımız süre zarfında yapmak zorundayız. Bazı aktiviteler ise yaşamın devamı için zorunlu olmamakla beraber kişi bunları tamamen kendi isteğiyle yaparak, bir yandan deşarj olur, kendini iyi hisseder ve bir yandan da sosyalleşir.

İnsanların kendine ayırdıkları zamanı nasıl kullandıkları, hangi saatlerde hangi aktivitelere kullandıkları, iş hayatlarının sosyal aktivitelerini ne kadar etkilediği, bireylerin öncelikli faaliyetlerinin hangileri olduğu, bu aktivitelere kadınların mı erkeklerin mi daha çok zaman ayırdığı oldukça önemli bir konudur. Bu yüzden zaman kullanım anketi çalışmaları ülke genelinde tüm yaş gruplarının istihdam durumlarına ve cinsiyetlerine göre zamanlarını ne şekilde değerlendirdiklerini belirlemek adına oldukça önemlidir.

2.2. ZAMAN KULLANIM ANKETİNİN BİLEŞENLERİ

2.2.1. Tanım ve Kavramlar

Hanehalkı: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, aynı kaptan yemek yiyen, kazanç ve masraflarını ayırmayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluktur.

Hanehalkı Sorumlusu: Hanehalkının sosyo-ekonomik durumu ve hanede yaşayan tüm fertlerin kişisel özellikleri hakkında en doğru bilgiye sahip, hanenin yönetim veya geçiminden sorumlu yetişkin hanehalkı üyesidir.

³⁶TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

Birey: Toplumu oluşturan ve toplumla anlam kazansa da bağımsız, kendi başına bir varlığı ve kimliği olan insandır. Araştırmada hanehalkı üyesi olup 18 ve daha yukarı yaştaki kişiler birey olarak kabul edilmiştir.

Ortalama Faaliyet Süresi: Herhangi bir faaliyet için bireylerin ayırdığı toplam sürenin 24 saat içindeki ortalama değeridir.³⁷

2.2.2. Verinin Kapsamı

Coğrafi kapsam: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan tüm yerleşim yerleri kapsama dahil edilmiştir.

Kapsanan kitle: Araştırmada, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan kurumsal olmayan sivil nüfus kapsamındaki tüm hanehalkı fertleri dahil edilmektedir. Kurumsal nüfus olarak tanımlanan üniversite öğrenci yurdu, huzurevi, yetiştirme yurdu ve hapisanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsamamıştır. Çalışma kapsamında toplam 11.440 örnek hane ile anket uygulanmıştır.³⁸

2.2.3. Hane Değişkenleri

- Konut ve Konut Kolaylıkları
- Bitkisel Ürün Yetiştirme ve Hayvan Besleme
- Hanehalkı Geliri
- Alınan Yardımlar

2.2.4. Hanehalkı Bileşimi Değişkenleri

- Hanehalkını Oluşturan Fertler

³⁷TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

³⁸TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

-Cinsiyet

-Bitirilen Yaş

-Hanehalkı Fertlerinin Hanehalkı Sorumlusuna Yakınlığı

- Hanedeki 10 yaşından küçük çocukların bakım durumu, bakım kişiler ve bakım sıklığı

2.2.5. Fert Değişkenleri

- Hanehalkını Oluşturan Fertler

- Cinsiyet

- Bitirilen Yaş

- Hanehalkı Fertlerinin Hanehalkı Sorumlusuna Yakınlığı

- Medeni Durum

- Türkiye'de Doğup Doğmadığı

- Örgün ve Yaygın Eğitim

- Sağlık

- Sahip Olunan Teknolojik Ürünler

- Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik Durumu

- Yapılan Gönüllü Faaliyetler, Sıklığı, Süresi

- Hane Dışından Birine Yapılan Yardımlar, Sıklığı, Süresi, Ödeme Durumu, Kime Yapıldığı

- İstihdam

- İşsizlik

- Zaman Kullanımı

- Yaşlı Bakımı

2.2.6. Günlük Değişkenleri

- Cinsiyet

- Bitirilen Yaş

- Günlük Doldurulan Günün Haftaiçi / Haftasonu Günü Olması

- Faaliyetin Başlama ve Bitiş Zamanı

- Faaliyetin Süresi

- Yapılan Ana Faaliyet

- Faaliyetin Gerçekleştirildiği Yer/Ulaşım Aracı

- Faaliyeti Yaparken Aynı Ortamda Bulunan Diğer İnsanlar

2.2.7. Sınıflamalar

Hanehalkı fertlerinin günlük faaliyetlerinin sınıflanmasında uluslararası karşılaştırılabilirliğin sağlanması amacıyla, EUROSTAT tarafından zaman kullanım araştırması için önerilen Harmonised European Time Use Survey (HETUS)'da yer alan günlük faaliyet sınıflaması (Activity Coding List) kullanılmıştır.

İstihdam edilen fertlerin ekonomik faaliyetlerini sınıflamak amacıyla "Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflaması" (NACE, Rev. 2) kullanılmıştır.

Meslek sınıflaması için de "Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması" (ISCO, 08) kullanılmıştır.³⁹

³⁹TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018)
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DEHANEHALKLARININ ZAMAN KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ İSTİHDAM DURUMLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmada Türkiye'deki hanehalkları bazında herhangi bir faaliyet için bireylerin ayırdığı toplam süreler incelenmiş, istihdam durumları bağlamında incelenen bu toplam sürelerde herhangi bir değişiklik olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış; istihdamın zaman kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Hanehalklarının istihdam durumları ve gelir düzeylerinin belirlenerek zaman kullanım alışkanlıklarının ortaya konması geliştirilecek ve uygulanacak sosyal politikalar açısından karar alıcılara önemli bir kaynak sağlayacaktır. Toplumun istihdamda olan kesiminin kültürel faaliyetler ve boş zamanları değerlendirme konusunda eğilimlerinin ölçülmesi de bu konuda yapılacak ön çalışmalara zemin oluşturması açısından önemli bir rol oynayacaktır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan kurumsal olmayan sivil nüfus kapsamındaki tüm hanehalkı fertleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise Zaman Kullanım Araştırması'nda anket uygulaması gerçekleştirilen 9.073 hanehalkı içerisinde yaşayan 10 yaş ve üzeri 25.109 fertten anket uygulamasına cevap vermiş ve 18-65 yaş arasına giren 14.502 fert bulunmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada; Zaman Kullanım Araştırması mikro verisi Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilmiştir. Bu konuda yapılan en geniş kapsamlı çalışma ve en güncel veri TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması 2014-2015 olduğundan çalışmada yalnız bu veri kullanılmıştır.

Türkiye'deki hanehalklarının istihdam durumları bağlamında incelenmesi konusunda istihdamda olan ve olmayan fertlerin zaman kullanım alışkanlıklarının karşılaştırılması amacıyla ZKA mikro veri setinde fertlere ilişkin günlüklerde; 18 yaş altındaki fertlerin zorunlu olan ve olmayan eğitime ayırdıkları sürelerin, 65 yaş üzerindeki fertlerin de hastalık, yaşlılık vb. nedenlerle bakıma muhtaç olarak geçirdikleri zamanın istihdam tercihlerini ve çalışma saatlerini etkilediği göz önünde tutularak analiz edilmek üzere ayrılan veri 18-65 yaş aralığı ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda 10-18 yaş aralığı ve 65 üzeri yaş aralığına ait fertlerin günlük verileri çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

3.4. VERİ VE BİLGİ TOPLAMA YÖNTEM VE ARACI

Çalışmanın alan uygulaması 1 Ağustos 2014-31 Temmuz 2015 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Görüşülen 9.073 hanehalkına ilişkin "Hanehalkı Soru Kağıdı" formu hanehalkı hakkında en doğru bilgiyi verebilecek 18 ve üzeri yaştaki bir hanehalkı ferdiyle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. "Fert Soru Kağıdı" ve "Fert Günlükleri" formları ise hanede yaşayan 10 ve üzeri yaştaki tüm fertlerin, bir "hafta içi" ve bir de "hafta sonu" olmak üzere iki günde, 24 saat boyunca yapılan tüm günlük faaliyetlerini 10'ar dakikalık aralıklarla kaydetmeleri yoluyla günlük defterlerinden derlenmiştir. Her hane, araştırma süresince 3-5 kez ziyaret edilmiştir, doldurulan formların veri girişi daha sonra WEB ortamında geliştirilen program aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

3.5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Çalışmada; Türkiye'deki hanehalklarında yaşayan fertlerin istihdam durumları ve gelir düzeyi gruplarının belirlenebilmesi için "Hane Değişkenleri" ve "Fert Değişkenleri" incelenmiş, fertlerin zaman kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi için ise "Fert Günlükleri" incelenmiş, fert bazında faaliyetlere ayrılan ortalama süre (dakika) hesaplanmıştır. Çalışma 18-65 yaş arası, hafta içi ve hafta sonu günlüklerini dolduran tüm örnek fertleri kapsamaktadır. Araştırmada; uluslararası çalışma örgütü (ILO) tanımlarına göre "çalışan" ve "çalışmayan" fertler

arasındaki faaliyet süreleri farklılıkları ve benzerliklerinin belirlenmesi, istihdam üzerine etkisi ve istihdam ile arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla hesaplanan ortalama süreler demografik özellikler ile karşılaştırılmıştır.

3.5.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Çalışmada; örnekleme oluşturan 14.502 fert öncelikle cinsiyet, hesaplanan yaş, medeni durum, eğitim durumu, faaliyet durumu (çalışıp çalışmadığı) ve bağlı bulunduğu hanehalkının aylık ortalama toplam gelirin e göre hangi gelir grubuna girdiğine ilişkin demografik özellikler bakımından gruplandırılmıştır. Buna ek olarak çalışan fertler, işteki mevcut durumları (kendi hesabına, işveren, ücretsiz aile işçisi, ücretli veya maaşlı, yevmiyeli) bağlamında da gruplandırılmıştır.

3.5.1.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 1: Fertlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
CİNSİYET	KADIN	7434	51,26
	ERKEK	7068	48,74
	TOPLAM	14 502	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 fertin 7.434'ünü (yüzde 51,26'sını) kadınlar, 7.068'ini ise (yüzde 48,74'ünü) erkekler oluşturmaktadır.

3.5.1.2. Örneklem Grubunun Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 2: Fertlerin Yaşa Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
HESAPLANAN YAŞ	18	418	2,88
	19	300	2,07
	20-24	1487	10,25
	25-29	1614	11,13

	30-34	1899	13,09
	35-39	1894	13,06
	40-44	1770	12,21
	45-49	1556	10,73
	50-54	1475	10,17
	55-59	1171	8,07
	60-64	918	6,33
	TOPLAM	14 502	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 ferdin 418'i (yüzde 2,88'i) 18 yaşında, 300'ü (yüzde 2,07'si) 19 yaşında iken; 1487'si (yüzde 10,25'i) 20-24, 1614'ü (yüzde 11,13'ü) 25-29, 1899'u (yüzde 13,09'u) 30-34, 1894'ü (yüzde 13,06'sı) 35-39, 1770'i (yüzde 12,21'i) 40-44, 1556'sı (yüzde 10,73'ü) 45-49, 1475'i (yüzde 10,17'si) 50-54, 1171'i (yüzde 8,07'si) 55-59 ve 918'i (yüzde 6,33'ü) ise 60-64 yaş aralığındadır.

3.5.1.3. Örneklem Grubunun Medeni Duruma Göre Dağılımı

Tablo 3: Fertlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
MEDENİ DURUM	HİÇ EVLENMEDİ	3189	21,99
	EVLİ	10519	72,53
	BOŞANDI	402	2,77
	EŞİ ÖLDÜ	392	2,70
	TOPLAM	14 502	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 ferdin 3.189'unu (yüzde 21,99'unu) hiç evlenmemiş fertler oluştururken, 10.519'unu (yüzde 72,53'ünü) evliler, 402'sini (yüzde 2,77'sini) boşanmışlar, 392'sini ise (yüzde 2,70'ini) eşi ölmüş olanlar oluşturmaktadır.

3.5.1.4. Örneklem Grubunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4: Fertlerin Eğitim Duruma Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
EĞİTİM DURUMU	İlkokul	5001	34,48
	İlköğretim / ortaokul veya mesleki ortaokul	2301	15,87
	Lise veya mesleki lise	3372	23,25
	Yüksekokul, fakülte, yüksek lisans/doktora	2624	18,09
	Bir okul bitirmedi	1204	8,30
	TOPLAM	14502	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 ferdin 5.001'i (yüzde 34,48'i) ilkokul, 2.301'i (yüzde 15,87'si) ilköğretim/ortaokul veya mesleki ortaokul, 3.372'si (yüzde 23,25'i) lise veya mesleki lise ve 2.624'ü (yüzde 18,09'u) yüksekokul, fakülte veya yüksek lisans/doktora mezunu iken 1204'ü (yüzde 8,30'u) bir okul bitirmemiş fertlerden oluşmaktadır.

3.5.1.5. Örneklem Grubunun Faaliyet Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 5: Fertlerin Eğitim Duruma Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
FAALİYET DURUMU	Çalışanlar	7574	52,23
	Çalışmayanlar	6928	47,77
	TOPLAM	14 502	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 ferdin 6.928'i (yüzde 47,77'si) referans haftasında 1 saat bile olsa çalışmamış olan fertlerden oluşurken, geriye kalan 7.574'ü (yüzde 52,23'ü) referans haftasında 1 saat bile olsa çalışmış olan veya referans

haftasında belli sebeplerle çalışmamış (izin, rapor, hastalık vb.) ancak geçici olarak başında bulunmadığı ve geri döneceği bir işi olan fertlerdir. Bu fertler çalışmada, ILO tanımları çerçevesinde çalışan fertler olarak değerlendirilmiştir.

3.5.1.6. Örneklem Grubunun İşteki Duruma Göre Dağılımı

Tablo 6: Fertlerin İşteki Durumuna Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
İŞTEKİ DURUMU	İŞVEREN	361	2,49
	KENDİ HESABINA ÇALIŞAN	929	6,41
	ÜCRETSİZ AİLE İŞÇİSİ	436	3,01
	ÜCRETLİ VEYA MAAŞLI	5225	36,03
	YEVMIYELİ (Mevsimlik veya günübirlik işlerde alışanlar)	623	4,30
	TOPLAM	7 574	100,00

Örneklem grubundaki 14.502 fertten çalışanlar grubunda değerlendirilen 7.574 ferdin 361'i (yüzde 2,49'u) işveren, 929'u (yüzde 6,41'i) kendi hesabına, 436'sı (yüzde 3,01'i)  cretsiz aile işçisi, 5.225'i (yüzde 36,03' )  cretli veya maaşlı ve 623'  (yüze 4,30'u) yevmiyeli (mevsimlik veya günübirlik işlerde çalışan) olarak çalışmaktadır.

3.5.1.7. Örneklem Grubunun Cinsiyet Bazında İşteki Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 7: Fertlerin Cinsiyet Bazında İşteki Durumuna Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	ERKEK		KADIN	
		FREKANS	% FREKANS	FREKANS	% FREKANS
İŞTEKİ DURUMU	İŞVEREN	331	6,15	30	1,37
	KENDİ HESABINA ÇALIŞAN	792	14,72	137	6,25
	ÜCRETSİZ	136	2,53	300	13,68

AİLE İŞÇİSİ				
ÜCRETLİ VEYA MAAŞLI	3662	68,05	1563	71,27
YEVMIYELİ (Mevsimlik veya günübirlik işlerde çalışanlar)	460	8,55	163	7,43
TOPLAM	5 381	100	2 193	100

Örneklem grubundaki 14.502 fert içerisindeki 7.068 erkekten çalışanlar grubunda değerlendirilen 5.381 ferdin 331'i (yüzde 6,15'i) işveren, 792'si (yüzde 14,72'si) kendi hesabına, 136'sı (yüzde 2,53'ü) ücretsiz aile işçisi, 3.662'si (yüzde 68,05'i) ücretli veya maaşlı ve 460'ı (yüze 8,55'i) yevmiyeli (mevsimlik veya günübirlik işlerde çalışan) olarak çalışmaktadır. Kadınlara bakıldığında ise; 7.434 kadından çalışanlar grubunda değerlendirilen 2.193 ferdin 30'u (yüzde 1,37'si) işveren, 137'si (yüzde 6,25'i) kendi hesabına, 300'ü (yüzde 13,68'i) ücretsiz aile işçisi, 1.563'ü (yüzde 71,27'si) ücretli veya maaşlı ve 163'ü (yüze 7,43'ü) yevmiyeli (mevsimlik veya günübirlik işlerde çalışan) olarak çalışmaktadır.

3.5.1.8. Örneklem Grubunun Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Dağılımı

Tablo 8: Fertlerin Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Dağılımı

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS
ORTALAMA GELİR GRUBU (TL)	0 - 1 080	2657	18,32
	1 081 - 1 550	2773	19,12
	1 551 - 2 170	2823	19,47
	2 171 - 3 180	3105	21,41
	3 180 -	3144	21,68
	TOPLAM	14 502	100,00

Örnekleme grubundaki fertler, bağlı buldukları hanenin aylık toplam ortalama kazancına göre belirlenen gelir seviyesi kapsamında değerlendirilerek 5 farklı gelir grubuna ayrılmıştır. Buna göre fertlerin 2.657'si (yüzde 18,32'si) 0-1.080 TL, 2.773'ü (yüzde 19,12'si) 1.081-1.550 TL, 2.823'ü (yüzde 19,47'si) 1.551-2.170 TL, 3.105'i (yüzde 21,41'i) 2.171-3.180 TL ve 3.144'ü (yüzde 21,68'i) 3.180 TL ve daha üzeri aylık ortalama kazançta sahip olan gelir gruplarında bulunmaktadır. Bu kapsamda örnekleme grubundaki fertler, bağlı bulunduğu hanehalkının aylık ortalama toplam gelirine göre en alt gelir grubundan en üst gelir grubuna doğru 1'den 5'e doğru sınıflandırılarak gruplara ayrılmıştır.

3.6. ÖRNEKLEM GRUBUNDAKİ FERTLERİN ORTALAMA FAALİYET SÜRELERİNİN HESAPLANMASI

Örnekleme grubundaki fertlerin; ortalama faaliyet sürelerinin hesaplanması işleminde öncelikle fert bazında her bir ferdin her bir faaliyet için harcadığı süreler toplanmış, bunun için her bir fert ve faaliyete ilişkin fert-faaliyet-anahtar-kodu oluşturulmuştur.

BİRİMNO	FERTNO	FERT ANAHTAR	FERT ANAHTAR VE FAALİYET KODU
1002	2	100205_2	100205_2_11

Şekil 3: Fert Anahtar ve Faaliyet Kodu Görseli

Her bir fert toplam 2 adet günlük doldurduğu için toplam süreler 2'ye bölünerek her bir ferdin gün başına düşen ortalama faaliyet süreleri dakika cinsinden hesaplanmıştır. (EK 1: Ortalama Faaliyet Süreleri Hesaplanmış Örnek Fert)

Süreler hesaplandıktan sonra veriden tekrarlayan satırlar kaldırılarak sadece fertlerin zaman harcadıkları faaliyetlerine ilişkin her bir ferdin (toplam 24 saatte 1.440 dakika olacak şekilde) ortalama günlük faaliyet süreleri elde edilmiştir. Elde edilen bu değişken kullanılarak tüm fertlerin ortalama süreleri toplanmış ve her bir faaliyet için tüm fertlerin harcadığı sürelerin toplamı elde edilmiştir. Daha sonra bu toplam süreler farklı değişkenlere dağıtılarak faaliyet bazında, cinsiyet bazında, fert bazında vb. değişkenlere ilişkin ortalama fert başı süreler elde edilmiştir. Elde edilen

değişkenler kullanılarak yine dakika cinsinden; demografik özellikler ve istihdam durumları özelinde tablolar çıkartılmıştır. Tablolarda dakikalar saate çevrilmiş ve 24 saat içerisindeki faaliyet dağılımlarının yüzdesi belirlenmiştir.

3.7. ORTALAMA FAALİYET SÜRELERİNİN DAĞILIMI VE YORUMLANMASI

Fertlerin ortalama faaliyet sürelerine ilişkin demografik özellikler ve fert özellikleri esas alınarak 12 temel faaliyet türü başlığı altında 3 farklı dağılım tablosu hesaplanmıştır. Daha sonra tablolar incelendiğinde özellikle cinsiyet bazında faaliyet süreleri farklılıklarının saptandığı “4- HANEHALKI VE EV BAKIMI” faaliyet türü ile “5- GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR”, “6- SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE”, “7- SPOR VE DOĞA SPORLARI”, “8- HOBİLER VE OYUNLAR” ve “9- KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI” faaliyet türlerinin alt kırılımları çalışma durumları ve cinsiyet bazında ele alınmış, farklılık ve benzerlikler belirlenmiştir.

3.7.1. Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süresi

Tablo 9: Cinsiyete göre ortalama faaliyet süreleri

CİNSİYET	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)
KİŞİSEL BAKIM	02:47	10,29	02:45	10,21	02:46	10,25
İSTİHDAM	04:37	18,23	01:19	4,96	02:56	10,65
EĞİTİM	00:15	0,62	00:17	0,70	00:16	0,66
HANEHALKI VE EV BAKIMI	00:53	2,23	04:51	18,80	02:55	10,64
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	00:40	1,68	00:58	2,41	00:49	2,05
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	01:36	5,68	01:41	5,88	01:39	5,78
SPOR VE DOĞA SPORLARI	00:13	0,54	00:06	0,27	00:10	0,40

HOBİLER VE OYUNLAR	00:30	1,24	00:10	0,40	00:19	0,81
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	02:22	9,23	02:13	8,87	02:17	9,05
SEYAHAT VE BELİRLENME MİŞ ZAMAN KULLANIMI	01:29	5,36	00:54	2,25	01:11	4,62
UYKU	08:37	34,87	08:45	35,20	08:41	35,04
HASTA/YATIYOR	00:01	0,03	00:01	0,06	00:01	0,05
TOPLAM	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00

Örnekleme grubundaki fertler, günde ortalama 8 saat 41 dakikayı uykuya ayırırken, en az süre ayrılan faaliyet olan spor ve doğa sporlarına sadece 10 dakika ayırmaktadır. Erkeklerin çalışma ve iş arama faaliyetlerinde geçirdiği ortalama süre kadınlardan oldukça yüksektir. Kadınlarda 1 saat 19 dakika olan istihdam süresi erkeklerde 4 saat 37 dakikadır. Cinsiyete göre faaliyet durumlarına bakıldığında örnekleme grubundaki 7.434 kadından yalnız 2.193'ü, yüzde 29,50'si istihdam grubunda iken erkeklerde bu oran 7.068 fert içinde 5.381 istihdamda olan fert ile yüzde 76,13'tür. Bu oran erkeklerin ortalama istihdam faaliyeti süresini artırmaktadır. Buna karşın kadınların hanehalkı ve ev bakım faaliyetlerine gün içerisinde ayırdıkları süre erkeklerin neredeyse 5 katıdır. Kadınlarda 4 saat 51 dakika olan hanehalkı ve ev bakımı süresi, erkeklerde sadece 53 dakikadır. (EK-2: Cinsiyete göre ortalama faaliyet süreleri)

3.7.2. Çalışma Durumu ve Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süresi

Tablo 10: Çalışma durumu ve cinsiyete göre ortalama faaliyet süreleri

CİNSİYET	ERKEK		KADIN	
	ÇALIŞANLAR	ÇALIŞMAYANLAR	ÇALIŞANLAR	ÇALIŞMAYANLAR
ÇALIŞMA DURUMU				

FAALİYET TURLERİ	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTAL AMA SÜRE YÜZDE Sİ (1 günde)	ORTAL AMA SÜRE (ss:dd)	ORTAL AMA SÜRE YÜZDE Sİ (1 günde)	ORTAL AMA SÜRE (ss:dd)	ORTAL AMA SÜRE YÜZDE Sİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTAL AMA SÜRE YÜZDE Sİ (1 günde)
KİŞİSEL BAKIM	02:45	10,22	02:53	10,53	02:39	9,98	02:47	10,30
İSTİHDAM	05:57	23,21	00:24	1,00	04:17	17,37	00:05	0,19
EĞİTİM	00:04	0,16	00:49	2,06	00:08	0,33	00:21	0,86
HANEHALKI VE EV BAKIMI	00:49	2,04	01:08	4,50	03:25	13,55	05:27	21,96
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	00:34	1,42	01:00	4,17	00:34	1,42	01:08	4,49
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	01:23	5,11	02:21	9,20	01:20	5,00	01:50	6,24
SPOR VE DOĞA SPORLARI	00:09	0,38	00:26	1,08	00:06	0,24	00:07	0,28
HOBİLER VE OYUNLAR	00:22	0,92	00:54	2,25	00:10	0,42	00:09	0,39
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	02:02	8,41	03:25	13,54	01:38	5,77	02:26	9,47
SEYAHAT VE BELİRLENMEMİŞ ZAMAN KULLANIMI	01:33	5,52	01:16	4,83	01:14	4,74	00:26	1,91
UYKU	08:23	34,28	09:22	38,42	08:28	34,48	08:52	35,51
HASTA/YATIYOR	00:00	0,01	00:02	0,10	00:01	0,04	00:02	0,07
TOPLAM	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00

Çalışan erkekler günde ortalama 5 saat 57 dakikayı, kadınlar ise ortalama 4 saat 17 dakikayı ekonomik bir işte çalışmaya ayırmaktadır. Kadınların işteki durumları incelendiğinde yüzde 71,27 oranla ilk sırada büyük çoğunluğunun ücretli veya maaşlı bir işte çalıştığı, ikinci sırada yüzde 13,68 oranla ücretsiz aile işçisi olarak çalıştıkları görülmektedir. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların iş saati sürelerinin esnek oluşu ve ücretli veya maaşlı çalıştıkları işlerde erkeklere oranlara yarı zamanlı ve esnek çalışmaya uygun evde çalışılan işlere daha çok yönelmeleri ortalama istihdam sürelerini düşüren unsurlar olmaktadır. Çalışanların hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerine ayırdığı süreler incelendiğinde ise çalışmayan fertlerde olduğu gibi 1/5 oran görülmektedir. Kadınlar bu faaliyete günde ortalama 3 saat 25 dakika ayırırken erkekler sadece 49 dakika ayırmaktadır. Çalışmayan erkeklerin

hanehalkı ve ev bakımına ayırdığı süre ise 1 saat 8 dakika iken, kadınlarda bu süre 5 saat 27 dakikadır, çalışmıyor olmak erkeklerin hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerine ayırdıkları süreyi 5 kattan daha aşağıya çekmemektedir. TV seyretme, kitap, gazete, vb. okuma gibi kitle iletişim araçları faaliyetlerine çalışan kadınlar 1 saat 38 dakika ayırırken çalışmayan kadınlar 2 saat 26 dakika ayırmaktadır. Çalışan erkeklerin ayırdığı süre 2 saat 2 dakika iken çalışmayan erkeklerin ayırdığı süre ise 3 saat 25 dakikadır. Benzer şekilde hem çalışmayan hem de çalışan erkeklerin hobiler ve oyunlara ayırdığı süreler de hem çalışan hem de çalışmayan kadınlardan yüksektir. Hobiler ve oyunlara çalışan kadınlar 10 dakika ayırırken çalışmayan kadınlar ise sadece 9 dakika ayırmaktadır. Çalışan erkeklerin ayırdığı süre 22 dakika iken çalışmayan erkeklerin ayırdığı süre 54 dakikadır. Görülüyor ki çalışmıyor veya çalışmayan kadınların hanehalkı ve ev bakımına ayırdığı süre erkeklerden yüksek iken, erkeklerin kitle iletişim araçları, hobiler ve oyunlara ayırdıkları süreler kadınlardan yüksektir. Uyku dışında benzerlik gösteren faaliyetlere bakıldığında ise kişisel bakım faaliyetlerine ayrılan zaman açısından kadın-erkek ve çalışan-çalışmayan fertler arasında büyük bir fark olmadığı gözlenmektedir. Çalışan kadınlar yemek yeme, yıkanma, giyinme ve tüm diğer kişisel bakım faaliyetleri için 2 saat 39 dakika ayırırken çalışmayan kadınlar 2 saat 47 dakika ayırmaktadır. Çalışan erkeklerin ayırdığı süre 2 saat 45 dakika iken çalışmayan erkeklerin ayırdığı süre 2 saat 53 dakikadır. (EK-3: Çalışma durumu ve cinsiyete göre ortalama faaliyet süreleri)

3.7.3. Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Ortalama Faaliyet

Süresi

Tablo 11: Hanehalkının gelir grubuna göre ortalama faaliyet süreleri

ORTALAMA HANEHALKI GELİRİ (AYLIK)	0 - 1 080 TL		1 081 - 1 550 TL		1 551 - 2 170 TL		2 171 - 3 180 TL		3 180 -	
	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZDE ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:d d)	ORTA LAMA SÜRE YÜZDE ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:d d)	ORTA LAMA SÜRE YÜZDE ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:d d)	ORTA LAMA SÜRE YÜZDE ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZDE ESİ (1 günde)
KİŞİSEL BAKIM	02:51	10,45	02:48	10,32	02:43	10,13	02:43	10,14	02:45	10,22

İSTİHDAM	02:23	9,29	02:41	10,04	03:02	12,59	03:09	12,88	03:17	13,22
EĞİTİM	00:13	0,54	00:12	0,51	00:18	0,76	00:17	0,72	00:18	0,75
HANEHALKI VE EV BAKIMI	03:18	13,24	03:11	12,96	02:52	10,49	02:43	10,11	02:38	9,91
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	00:58	2,41	00:53	2,22	00:50	2,09	00:50	2,09	00:37	1,53
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	01:47	6,14	01:45	6,06	01:37	5,72	01:36	5,66	01:30	5,41
SPOR VE DOĞA SPORLARI	00:08	0,33	00:09	0,36	00:08	0,35	00:11	0,44	00:12	0,51
HOBİLER VE OYUNLAR	00:13	0,53	00:15	0,64	00:18	0,77	00:20	0,85	00:28	1,19
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	02:25	9,36	02:13	8,87	02:16	9,02	02:16	9,00	02:16	9,01
SEYAHAT VE BELİRLENMEMİŞ ZAMAN KULLANIMI	00:59	2,47	01:08	4,49	01:11	4,61	01:14	4,75	01:20	5,02
UYKU	08:44	35,15	08:43	35,14	08:42	35,07	08:40	35,00	08:37	34,88
HASTA/YATİYOR	00:02	0,08	00:01	0,05	00:01	0,05	00:01	0,03	00:01	0,03
TOPLAM	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00	24:00	100,00

Hanehalkının toplam geliri arttıkça fertlerin çalışma ve iş arama faaliyetlerine ayırdığı süre artmakta, hanehalkı ve ev bakımına ayırdığı zaman ise azalmaktadır. Bu süreler hanehalkı ve ev bakımı için en düşük gelir grubunda 3 saat 18 dakika, en yüksek gelir grubunda ise 2 saat 38 dakika iken; istihdam faaliyetlerinde en düşük gelir grubunda 2 saat 23 dakika, en yüksek gelir grubunda ise 3 saat 17 dakikadır. Benzer doğrultuda; hanehalkının toplam geliri arttıkça fertlerin sosyal yaşam ve eğlenceye ayırdığı zaman azalmakta, hobiler ve oyunlara ayırdığı süreler ise artmaktadır. Bu süreler sosyal yaşam ve eğlence için en düşük gelir grubunda 1 saat 47 dakika, en yüksek gelir grubunda ise 1 saat 30 dakika iken; hobiler ve oyunlarda en düşük gelir grubunda 13 dakika, en yüksek gelir grubunda ise 28 dakikadır. Sosyal yaşam ve eğlence faaliyetlerinde (örneğin, akrabalık ve akrabalık ilişkilerini oluşturan ev ziyaretlerinde) yüksek veya düşük gelire sahip olmanın önemli bir etkiye sahip olmadığı, buna karşılık hobiler ve oyunlarda (örneğin, sanat, spor, avcılık vb. gibi nispeten yüksek gelir düzeyi gerektiren hobilerde) bu faaliyetlere maddiyat ayırmak gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca fertlerin gelir grubu arttıkça istihdama ayrılan süreleri de artmakta, dolayısıyla daha

az boş zamanları kalmakta, uykuda geçirilen sürenin dışında kalan bu kısıtlı zamanı da başka insanlarla gerçekleştirecekleri sosyal yaşam etkinlikleri yerine kendi eğilim ve kişisel zevkleri doğrultusunda tercih ettikleri daha şahsi faaliyetlere ayırdıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Fertlerin ortalama hanehalkı geliri arttıkça uyku sürelerinin azalıp istihdama ayrılan sürelerinin artması da, fertlerin istihdamdan geriye kalan boş zamanlarında daha çok şey gerçekleştirmeye ve daha çok boş zaman yaratmak için daha az uyumaya yönelimleri olduğunu göstermektedir. (EK-4: Hanehalkının gelir grubuna göre ortalama faaliyet süreleri)

3.7.4. İşteki Durumu ve Çalışma Durumuna Göre Ortalama Faaliyet Süresi

Tablo 12: İşteki durumu ve çalışma durumuna göre ortalama faaliyet süreleri

İŞTEKİ DURUMU VE ÇALIŞMA DURUMU	ÇALIŞMAYANLAR	İŞVEREN	KENDİ HESABINA	ÜCRETSİZ AİLE İŞÇİSİ	ÜCRETLİ VEYA MAAŞLI	YEVİMİ YELİ
FAALİYET TÜRLERİ	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)
KİŞİSEL BAKIM	02:49	02:45	02:45	02:42	02:42	02:52
İSTİHDAM	00:09	06:23	05:40	04:21	05:29	05:12
EĞİTİM	00:28	00:02	00:01	00:10	00:06	00:05
HANEHALKI VE EV BAKIMI	04:24	00:59	01:22	03:23	01:30	01:33
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	01:06	00:28	00:46	00:54	00:30	00:37
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	01:57	01:11	01:34	01:33	01:18	01:32
SPOR VE DOĞA SPORLARI	00:11	00:08	00:07	00:05	00:09	00:06
HOBİLER VE OYUNLAR	00:20	00:16	00:13	00:11	00:21	00:15
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	02:41	01:54	01:56	01:33	01:56	02:02

SEYAHAT VE BELİRLENMEMİŞ ZAMAN KULLANIMI	00:53	01:30	01:17	01:00	01:32	01:18
UYKU	08:59	08:23	08:18	08:07	08:26	08:28
HASTA/YATIYOR	00:02	00:00	00:00	00:01	00:00	00:00
TOPLAM	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Örneklem grubundaki fertler işteki durumlarına göre incelendiğinde, kişisel bakım faaliyetlerinde çalışan-çalışmayan gruplar arasında olduğu gibi çalışanlar arasındaki gruplarda da büyük bir fark olmadığı, bu faaliyete ortalama 2 saat 46 dakikaya yakın süreler ayırdıkları görülmektedir. Buna karşın, hanehalkı ev bakımı faaliyetleri ile gönüllü işler ve faaliyetlere ayrılan süreler dikkat çekicidir. Hanehalkı ve ev bakımına en çok süreyi 3 saat 23 dakika ile ücretsiz aile işçileri ayırırken, en az süreyi 1 saat 22 dakika ile kendi hesabına çalışanlar ayırmaktadır. Erkeklerin yüzde 14,72'si kendi hesabına çalışırken kadınların yalnız 6,25'inin kendi hesabına çalışıyor olması ailedeki hanehalkı ve bakımı faaliyetlerinde kadının rolünün daha çok olduğunu bir kez daha göstermektedir. Gönüllü işler ve toplantılara ayrılan süreler incelendiğinde ise çalışanlar arasında en fazla zaman ayıran grubu 54 dakika ile ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan fertlerin çalışma saatlerinin esnek oluşu diğer hanehalklarına yapılan yardımcı işleri içeren gönüllü işler ve toplantılara daha kolay ve istenildiği zaman vakit ayırabildiğinin bir göstergesidir. (EK-5: İşteki durumu ve çalışma durumuna göre ortalama faaliyet süreleri)

3.7.5. Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın

Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 13: Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinde zamanın çalışma durumuna göre dağılımı

ÇALIŞMA DURUMU	ÇALIŞANLAR	ÇALIŞMAYANLAR
----------------	------------	---------------

FAALİYET TURLERİ	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)
BELİRLENMEMİŞ HANEHALKI VE AİLE BAKIMI	00:01	0,03	00:06	0,24
GIDA YÖNETİMİ	00:32	1,32	01:52	6,32
HANE BAKIMI	00:17	0,70	01:00	4,18
KUMAŞ ÜRETİMİ VE BAKIMI (ÇAMAŞIR YIKAMA, ÜTÜLEME VB.)	00:04	0,18	00:18	0,74
BAHÇE İŞLERİ VE HAYVAN BAKIMI	00:04	0,15	00:05	0,22
İNŞAAT VE TAMİRALAR	00:02	0,08	00:01	0,05
ALIŞVERİŞ VE HİZMETLER	00:16	0,65	00:20	0,84
HANEHALKI YÖNETİMİ	00:00	0,01	00:00	0,01
ÇOCUK BAKIMI	00:18	0,76	00:39	1,61
YETİŞKİN BİR AİLE FERDİNE YARDIM ETME	00:01	0,05	00:03	0,11
TOPLAM	01:34	5,59	04:24	17,67

Örneklem grubundaki fertlerin çalışma durumuna göre hanehalkı ve ev bakımına ayırdıkları sürelerin ayrıntılarına bakıldığında faaliyetlerin neredeyse tamamında, çalışmayan fertlerin ayırdıkları sürelerin daha yüksek olduğu görülmektedir; inşaat ve tamirat işleri ile hayvan bakımı ve bahçe işlerinde bu durum geçerli değildir. İnşaat ve tamirat işlerine çalışan fertler günde ortalama 2 dakika ayırırken, çalışmayan fertlerde bu süre günde yalnız 1 dakika ile daha düşüktür. Cinsiyete göre faaliyet durumlarına tekrar dönersek örneklem grubundaki 7.434 kadından yalnız 2.193'ü, yüzde 29,50'si istihdam grubunda iken erkeklerde bu

oran 7.068 fert içinde 5.381 istihdamda olan fert ile yüzde 76,13'tür. Bu oran daha çok fiziksel güç gerektiren ve hane içi işbölümlerinde genelde erkeğe yüklenen inşaat, tadilat, tamirat, araç bakımı ve onarımı gibi işlerde erkeklerin oranının etkisini vurgulamakta, çalışan kesimin payının daha yüksek olmasına neden olmaktadır. Çalışan ve çalışmayan fertler bahçe işleri ve hayvan bakımı faaliyetleri düzeyinde karşılaştırıldığında çalışanların bu faaliyete ortalama 4 dakika, çalışmayanların 5 dakika ayırdığı görülmektedir. Tablo 12'de kişisel bakım faaliyetlerine ayrılan sürelerin benzerliği gibi fertlerin bahçe bakımları, evcil havanlarının bakımı vb. işlerinin çalışsalar da aynı sürelerde devam ettiği görülmektedir. Hanehalkı ve ev bakımıyla ilgili diğer birçok faaliyette çalışanların sürelerinin az iken bu faaliyette benzer oluşu, fertlerin kendi bahçeleri, bitkileri, ağaçları, hayvanları ile çalışsalar dahi yine kendilerinin ilgilendiğini ortaya koymaktadır. Örneğin çocuk bakımında, alışverişte, çamaşır yıkama, ütüleme vb. işleri çalışmayan bir başka aile ferdine veya başka hanelere bırakırken, bahçe ve hayvan bakımını kendileri yapabilmektedir. (EK-6: Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinde zamanın çalışma durumuna göre dağılımı)

3.7.5.1. Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 14: Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinde zamanın cinsiyet ayrımında çalışma durumuna göre dağılımı

CİNSİYET	ERKEK				KADIN			
ÇALIŞMA DURUMU	ÇALIŞANLAR		ÇALIŞMAYANLAR		ÇALIŞANLAR		ÇALIŞMAYANLAR	
FAALİYET TÜRLERİ	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)
BELİRLENMİŞ HANEHALKI VE AİLE BAKIMI	00:00	0,00	00:00	0,02	00:02	0,09	00:07	0,31

GIDA YÖNETİMİ	00:08	0,31	00:15	0,62	01:31	5,44	02:23	9,29
HANE BAKIMI	00:05	0,20	00:08	0,35	00:47	1,94	01:17	4,88
KUMAŞ ÜRETİMİ VE BAKIMI (ÇAMAŞIR YIKAMA, ÜTÜLEME VB.)	00:00	0,02	00:01	0,02	00:14	0,56	00:23	0,98
BAHÇE İŞLERİ VE HAYVAN BAKIMI	00:04	0,16	00:08	0,34	00:03	0,13	00:04	0,18
İNŞAAT VE TAMİRATLAR	00:02	0,10	00:04	0,17	00:01	0,02	00:00	0,02
ALIŞVERİŞ VE HİZMETLER	00:15	0,62	00:21	0,89	00:17	0,72	00:20	0,83
HANEHALKI YÖNETİMİ	00:00	0,01	00:00	0,02	00:00	0,01	00:00	0,01
ÇOCUK BAKIMI	00:14	0,57	00:07	0,28	00:29	1,22	00:49	2,04
YETİŞKİN BİR AİLE FERDİNE YARDIM ETME	00:01	0,04	00:03	0,11	00:02	0,08	00:03	0,11
TOPLAM	00:49	2,04	01:08	4,50	03:25	13,55	05:27	21,96

Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinde zamanın cinsiyet ayrımında dağılımı incelendiğinde kadın-erkek arasında hem benzerlikler hem de ciddi farklar olduğu görülmektedir. Yiyecek hazırlama, pişirme, sunma faaliyetlerini içeren gıda yönetimi faaliyetine çalışan kadınlar 1 saat 31 dakika ayırırken çalışmayanlar 2 saat 23 dakika ayırmakta, erkeklerde ise çalışanlar sadece 8 dakika ve çalışmayanlar 15 dakika ayırmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere hane içinde gıda yönetimi işinde kadın-erkek oranına bakıldığında bu faaliyet çalışanlarda 11 kat, çalışmayanlarda 10 kat farkla kadının üzerindedir. Benzer şekilde bahçenin ve konutun temizlenmesi, düzenlenmesi gibi işleri içeren hane bakımı faaliyetinde de kadın-erkek arasında

çalışanlarda 9 kat, çalışmayanlarda 10 kat farkla kadınların ortalama süreleri fazladır. Hane bakımı faaliyetine çalışan kadınlar 47 dakika ayırırken çalışmayanlar 1 saat 17 dakika ayırmakta, erkeklerde ise çalışanlar sadece 5 dakika ve çalışmayanlar 8 dakika ayırmaktadır. Daha da büyük bir fark çamaşır yıkama, ütüleme vb. işleri içeren kumaş üretimi ve bakımı faaliyetinde görülmektedir. Hane içinde bu işler kadına ait olarak görülmekte, erkeklerin ise çok az zamanını almaktadır. Kumaş üretimi ve bakımına çalışan kadınlar 14 dakika ayırırken çalışmayanlar 23 dakika ayırmakta, erkeklerde ise çalışanlar 1 dakikadan da az zaman ayırırken çalışmayanlar sadece 1 dakika ayırmaktadır. Bunların dışında hanehalkı ve ev bakımı ile ilgili diğer faaliyetlerin ayrıntısında alışveriş ve hizmetler faaliyeti dikkat çekici biçimde benzer sürelerle sahiptir. Alışveriş, ticari ve idari hizmetler, kişilerin şahsi aldıkları hizmetleri içeren bu faaliyete çalışan kadınlar 17 dakika ayırırken çalışmayanlar 20 dakika ayırmakta, erkeklerde ise çalışanlar 15 dakika ve çalışmayanlar 21 dakika ayırmaktadır.(EK-7: Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinde zamanın cinsiyet ayrımında çalışma durumuna göre dağılımı)

3.7.6. Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 15: Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları faaliyetlerinde zamanın çalışma durumuna göre dağılımı

ÇALIŞMA DURUMU	ÇALIŞANLAR		ÇALIŞMAYANLAR	
	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)
AİLE İLE SOSYALLEŞME	00:10	0,42	00:14	0,59
SOSYAL YAŞAM	00:50	2,07	01:15	4,80
EĞLENCE VE KÜLTÜR	00:04	0,15	00:03	0,14
DİNLENME VE TATİL	00:28	1,19	00:39	1,62
FİZİKSEL	00:07	0,29	00:11	0,44

EGZERSİZ				
AVCILIK, BALIKÇILIK VB.	00:01	0,03	00:00	0,02
SPORLA BAĞLANTILI FAALİYETLER	00:00	0,01	00:00	0,01
SANAT VE HOBİLER	00:01	0,05	00:02	0,07
PROGRAMLAMA VE BİLGİSAYAR KULLANIM	00:11	0,44	00:10	0,43
OYUNLAR	00:07	0,29	00:08	0,35
OKUMA	00:08	0,35	00:11	0,47
TV VE VİDEO	01:46	6,07	02:28	9,51
RADYO VE MÜZİK	00:01	0,04	00:02	0,08
TOPLAM	03:53	14,73	05:24	21,85

Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları gibi boş zaman faaliyetleri içerisinde televizyon ve video izlemeye ayrılan süreler dikkat çekicidir. Çalışan fertler boş zaman faaliyetlerinde gün içerisinde 3 saat 53 dakika geçirmekte ve bu zamanın 1 saat 46 dakikası yalnızca televizyon ve video izlemeye ayrılmakta iken, çalışmayan fertlerin aynı faaliyetlerde geçirdiği 5 saat 24 dakikanın 2 saat 28 dakikası yalnızca televizyon ve video izlemeye ayrılmaktadır. En az zaman ayrılan faaliyetler ise sırasıyla sporla bağlantılı faaliyetler, avcılık balıkçılık vb. faaliyetler, sanat ve hobilerdir. Hem çalışan hem de çalışmayan fertlerin bu faaliyetlere ayırdığı süreler yok denecek kadar azdır. Gün içerisinde özellikle televizyon ve video izleme süreleri bu kadar fazla iken; sanat ve hobiler için çalışan fertlerin yalnızca 1 dakika, çalışmayanların ise yalnızca 2 dakika ayırıyor olması, eğlence ve kültür için ise çalışanların 4 dakika, çalışmayanların 3 dakika ayırıyor olması önemli bir göstergedir. Eğlence ve kültür faaliyetlerine çalışan fertlerin çalışmayanlara kıyasla daha çok zaman ayırıyor olması ise bu faaliyetlerin nispeten maddiyat gerektirdiği, çalışan ve kendi parasını kazanan fertlerin bu faaliyetlere para ayırmaya daha meyilli olduğunu göstermektedir. Bunların dışında aile ile sosyalleşme ve sosyal yaşam faaliyetleri incelendiğinde beklendiği gibi

çalışmayan fertlerin sürelerinin daha fazla olduğu görülmektedir.Çalışan fertler günde 10 dakikalarını, çalışmayanlar ise 14 dakikalarını aileleri ile sosyalleşmeye ayırmakta; kutlamalar, ziyaretler, misafir ağırlama, telefon görüşmeleri gibi hane dışındaki bireylerle gerçekleşen sosyal yaşam faaliyetleri içinse çalışan fertler 50 dakika ve çalışmayan fertler 1 saat 15 dakika ayırmaktadır. (EK-8: Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları faaliyetlerinde zamanın çalışma durumuna göre dağılımı)

3.7.6.1. Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun, Bilgisayar ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 16: Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları faaliyetlerinde zamanın cinsiyet ayrımında çalışma durumuna göre dağılımı

CİNSİYET	ERKEK				KADIN			
	ÇALIŞANLAR		ÇALIŞMAYANLAR		ÇALIŞANLAR		ÇALIŞMAYANLAR	
FAALİYET TÜRLERİ	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)	ORTA LAMA SÜRE (ss:dd)	ORTA LAMA SÜRE YÜZD ESİ (1 günde)
AİLE İLE SOSYALLEŞME	00:10	0,41	00:11	0,45	00:10	0,44	00:15	0,63
SOSYAL YAŞAM	00:49	2,06	01:27	5,30	00:50	2,10	01:11	4,64
EĞLENCE VE KÜLTÜR	00:03	0,14	00:05	0,22	00:04	0,17	00:03	0,12
DİNLENME VE TATİL	00:30	1,24	00:48	2,01	00:25	1,06	00:36	1,49
FİZİKSEL EGZERSİZ	00:08	0,32	00:23	0,97	00:05	0,22	00:07	0,28
AVCILIK, BALIKÇILIK VB.	00:01	0,04	00:01	0,06	00:00	0,00	00:00	0,01

SPORLA BAĞLANTILI FAALİYETLER	00:00	0,02	00:01	0,05	00:00	0,01	00:00	0,00
SANAT VE HOBİLER	00:01	0,05	00:03	0,13	00:01	0,04	00:01	0,05
PROGRAMLAMA VE BİLGİSAYAR KULLANIM	00:12	0,49	00:23	0,97	00:07	0,31	00:06	0,25
OYUNLAR	00:09	0,38	00:28	1,15	00:02	0,07	00:02	0,09
OKUMA	00:08	0,31	00:17	0,70	00:10	0,43	00:09	0,39
TV VE VİDEO	01:53	6,39	03:06	12,74	01:27	5,30	02:16	9,01
RADYO VE MÜZİK	00:01	0,04	00:02	0,10	00:01	0,04	00:02	0,07
TOPLAM	04:05	16,88	07:16	29,85	03:25	13,53	04:48	18,68

Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları gibi boş zaman faaliyetleri içerisinde cinsiyet ayrımındaki farklılıklar incelendiğinde bu faaliyetlerin toplamına çalışan kadınlar 3 saat 20 dakika, çalışmayan kadınlar 4 saat 48 dakika ayırmakta iken çalışan erkeklerin ortalama süresi 4 saat 5 dakika ile çalışmayan kadınların süresine oldukça yakındır. Yani çalışan bir erkek eğlence, oyun, spor gibi sosyal yaşamına ait faaliyetlere neredeyse çalışmayan bir kadın kadar zaman ayırabilmekte, bir diğer anlamda erkeğin çalışıyor olması sosyal yaşamından ödün vermesini gerektirmemektedir. Çalışmayan erkeklerin ortalama süresi ise 7 saat 16 dakika ile diğer 3 gruptan da açıkça yüksektir. Bu faaliyet grubunda çalışmayan erkekler, ayırdıkları süreler bakımından aile ile sosyalleşme, sosyal yaşam, eğlence ve kültür, dinlenme ve tatil, fiziksel egzersiz, sanat ve hobiler, programlama ve bilgisayar kullanımı, oyunlar, okuma, tv ve video faaliyetlerinin alt kırılımlarında da ilk sıradadır.

Ortalama sürelerde dikkat çeken bir diğer husus da özellikle 2 faaliyete çalışmayan erkeklerin belirgin olarak herkesten fazla zaman ayırıyor olmalarıdır. Bu faaliyetlerden ilki olan programlama ve bilgisayar kullanım faaliyetine çalışmayan

erkekler ortalama 23 dakika ayırmaktadır. Bu süre çalışan erkeklerde 12 dakika, çalışan kadınlarda 7 dakika, çalışmayan kadınlarda 6 dakikadır. Erkeklerin ve özellikle çalışmayan erkeklerin; bilgisayar kullanımı, programlama, bilgisayar aracılığıyla iletişim, internet kullanımı ve bilgisayar aracılığıyla bilgi edinme vb. işleri içeren bu faaliyete daha yüksek süreler ayırmaları ülkemizde kadınların erkeklere nazaran teknoloji ve teknoloji kullanımında bir adım geride kaldıklarının bir göstergesidir. İkinci dikkat çeken faaliyet olan oyunlara ayrılan süre çalışan erkeklerde 9 dakika, hem çalışan hem çalışmayan kadınlarda 2 dakika iken çalışmayan erkeklerde 28 dakikadır. Loto ve şans oyunları, bilgisayar ve video oyunları ve salon oyunlarında özellikle çalışmayan erkeklerin açık ara bu kadar zaman harcamaları bu faaliyetleri çalışmayan erkeklerin yalnızca boş zaman geçirmek için değil aynı zamanda sosyalleşmek ve sosyal bir gruba dahil olmak için de kullandığını açıklamaktadır. Bunun yanı sıra; oyun bağımlılığı yaşayan ve bilgisayar ve video ekranları önünde uzun saatler geçiren fertlerin cinsiyetinin genel olarak erkekler olduğu düşünülmektedir.

Çalışmayan fertler açısından bakıldığında; sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları gibi boş zaman faaliyetlerinin hiçbirinde kadınların ayırdıkları sürelerin erkeklerden fazla olmadığı görülmektedir. Kadınlar çalışmıyor olsalar dahi boş zamanlarının çoğunu erkekler gibi sosyalleşme ve iletişim faaliyetlerinde geçirmemektedirler. (EK-9: Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun, bilgisayar ve kitle iletişim araçları faaliyetlerinde zamanın cinsiyet ayrımında çalışma durumuna göre dağılımı)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Zaman hepimiz için en değerli kaynaktır. Özellikle toplumun çalışan kesimi her geçen gün daha çok zaman yetersizliğinden yakınmakta iken, insanların istihdam dışında geçirdikleri zamanı ne şekilde değerlendirdikleri, gerçekten boş zamanlarının az mı olduğu yoksa bunun cinsiyetçi bir ayırmadan veya hızlı akan dünyada değişen algularımızdan mı kaynaklandığı önemli bir konudur.

Bu çalışmada TÜİK Zaman Kullanım Araştırması sonuçlarından yola çıkılarak; istihdama katılım oranının en yüksek olduğu 18-65 yaş arasındaki fertlerin zaman kullanım verileri incelenmiş, istihdam durumları bağlamında özellikle çalışanlar ve çalışmayanlar olarak demografik özellikleri üzerinden değerlendirilerek, zaman kullanımlarının benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

Fertlerin 24 saatlerini nasıl geçirdiklerine baktığımızda kadın ve erkek arasındaki ayrımlar dikkat çekicidir; kadınların en çok zamanını alan (toplamda % 73,08) 4 faaliyet sırasıyla uyku (% 35,20), hanehalkı ve ev bakımı (% 18,80), kişisel bakım (% 10,21) ve kitle iletişim araçlarıdır (% 8,87). Erkeklerde ise en çok zamanlarını alan (toplamda % 72,62) 4 faaliyet sırasıyla uyku (% 34,87), istihdam (% 18,23), kişisel bakım (% 10,29) ve kitle iletişim araçlarıdır (% 9,23). Toplumsal cinsiyetçi rollere bağlı aile yapısı kadının evde görünmeyen emeğinin sürelerle yansımaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca çalışan ve çalışmayan fertlerin cinsiyet ayrımında da karşımıza aynı tablo çıkmaktadır; kadının emek piyasasında çalışıyor olması evde de çalışmasına engel olmamakta, kadınlar ev işlerinde erkeklerden 5 kat fazla zaman geçirmektedir. Hanehalkı ve ev bakımı faaliyetlerinin ayrıntısına bakıldığında da hane bakımı, gıda yönetimi, çamaşır ve ütü gibi faaliyetleri istihdamda olsun ya da olmasın kadının üstlendiği, buna karşın evin alışverişi, faturaların ödenmesi gibi işlerde hem çalışan hem de çalışmayan tüm aile fertlerinin benzer süreler harcadığı görülmektedir. Yani alışveriş ve eve yönelik hizmetlerde daha eşitlikçi bir işbölümü uygulayan katılımcılar, aynı işbölümünü ev içinde göstermemektedir. Hanehalkı ve ev bakımı sürelerine istihdam durumları

bağlamında baktığımızda en çok süreyi % 13,48 ile ücretsiz aile işçilerinin ayırıyor olması, ücretsiz aile işçilerinin iş dışında kalan zamanlarının diğer istihdam gruplarına göre çok daha fazla olduğunun bir göstergesidir. Bu gruptaki kişiler, hane içinden bir aile ferdinin kendi hesabına veya işveren olarak çalıştırdığı bir işyerinde işyeri sahibine yardımda bulunmakta ve çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır (çalışmaya katılanların içindeki ücretsiz aile işçisi 436 ferdin 300'ü kadındır). Aile işletmesinde erkek figürü patron, kadın figürü ise önce evde birincil, sonra işyerinde ikincil işgücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmaya katılanların içindeki kendi hesabına çalışan 929 ferdin yalnız 137'sinin kadın olması Türkiye'deki işgücü piyasasında sermaye ve işyeri sahibi kadınların azlığına bir kez daha dikkat çekmektedir.

Cinsiyet ayrımında dikkat çeken bir diğer husus bilgisayar ve teknoloji kullanımı faaliyetlerinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek süreleridir. Ancak çalışma durumları incelendiğinde çalışmayan erkeklerin çalışanlara göre, çalışan kadınların ise çalışmayanlara göre daha yüksek süreleri olması kadınların teknolojiden nispeten uzak olduğunu, ancak iş vasıtasıyla bilgisayar ve teknoloji kullanımlarının arttığını göstermekte iken, özellikle çalışmayan erkeklerin bu faaliyete herkesten daha fazla zaman harcaması dikkat çekicidir.

Bazı faaliyetlerde ise çalışmaya katılan tüm fertlerin süreleri benzer şekilde çok yüksek ve/veya çok düşük olarak elde edilmiştir. Örneğin; sanat ve hobi faaliyetlerinin 1 gün içerisindeki payı çalışanlarda % 0,05, çalışmayanlarda % 0,07, fiziksel egzersiz ve spor faaliyetlerinin 1 gün içerisindeki payının çalışanlarda % 0,29, çalışmayanlarda % 0,44 olması fertlerin spor, sanat, hobi gibi gelişimsel ve kültürel yönden ilerlemeye olanak sağlayacak aktivitelere zaman ayırmayı tercih etmediğini göstermektedir. Bunların yanında çalışanlarda % 0,42 çalışmayanlarda % 0,59 oranla aile içi sosyalleşme faaliyeti süreleri de oldukça düşüktür. Aile içindeki karşılıklı iletişimin azlığı, ailelerin birlikte iken en çok gerçekleştirdikleri faaliyetlerden biri olan televizyon izleme faaliyetinde anlam kazanmaktadır. Çalışanlar % 6,07 çalışmayanlar % 9,51 oranla televizyon izlemekle geçirmeyi tercih etmektedir. Hanehalklarının gelir grubuna göre yalnız televizyon değil bütün kitle

iletişim araçlarına ayılan zamana bakıldığında da tüm grupların benzer oranlara sahip olması kitle iletişim araçlarında gelir grubu ayrımı olmadığını gösteriyor. Hanehalkının gelir grubu artarken fertlerin istihdam, hobiler ve oyunlara ayırdıkları sürelerin arttığı, uyku, ev bakımı, sosyal yaşam ve eğlenceye ayırdıkları sürelerin ise azaldığı görülmektedir. İnsanlar daha çok para kazanmak için daha çok çalışırken, bunun karşılığında sosyal yaşam, eğlence ve ev bakımı ile uykularından fedakarlık etmektedir. Boş zaman teorisine göre daha çok gelir elde etmek, daha çok uyumaktan ya da daha çok sosyalleşmekten daha değerli görülmektedir.

Fertlerin çalışsalar dahi zaman ayırmaktan vazgeçemedikleri faaliyetler ise kişisel bakım, bahçe bakımı ve evcil hayvan bakımı olarak görülmektedir. Kişisel bakım faaliyetleri herkes için gerçekleştirilmesi neredeyse zorunlu olan el ve vücut yıkama, diş fırçalama, duş alma, traş olma gibi öz bakım unsurlarını içerdiğinden tüm yaş gruplarında ve istihdam gruplarında ayrılan sürenin benzer olması beklenen bir durumdur. Bunun yanında evcil hayvanların ve bahçelerin bakımı konusunda evcil hayvanı ve/veya bahçesi olan fertlerin bu işleri çalışsalar dahi çalışmayanlar kadar devam ettiriyor olmaları (çalışmayanlarda günde 5 dakika, çalışanlarda günde ortalama 4 dakika) insanoğlunun doğasındaki hayvan ve doğa sevgisiyle ve fertlerin evcil hayvan ve bitkilerini sahiplenmesi ile açıklanabilir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak; her geçen gün daha çok gelişen ve ilerleyen dünyada, davranış kalıplarımız ve zaman kullanım tercihlerimiz de her geçen gün değişmektedir. Her gün daha çok çalışmaktan yakınırken, o çok değerli boş zamanlarımızı her gün daha çok ekran başında, daha az temiz havada geçiriyor, her gün daha çok yalnızlıktan ve bireyselleşmekten konuşurken, her gün daha az zamanı yanı başımızdaki ailelerimizle konuşmaya ayırıyoruz. Televizyon ve video izlemeye ayırdığımız onca zamanı biraz aile içi sosyalleşmeye, biraz da fiziksel egzersizlere ayırmak konusunda halkı bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmak, ebeveyn-çocuk ailece katılabilinecek organizasyonlar gerçekleştirmek ve aile kurumunun önemini gençlere aşılacak sosyal politika açısından topluma önemli katkılar sağlayacaktır. Bunun yanında hanehalkı geliri düşük fertlerin de sanat, hobi vb. kültürel faaliyetlere yönelebilmeleri için bu faaliyetlerin daha erişilebilir,

toplumun bütün kesimi tarafından katılımının sağlanabilir olması da kültürel ilerlemeyi hızlandıracaktır.

Çalışmada dikkat çeken bir diğer konu ise çalışma hayatındaki kadınların bir yandan evde de çalışıyor olmaları, işveren veya kendi hesabına çalışan kadınların azlığı, toplumsal cinsiyet rollerinde kadına yüklenen çocuk ve ev bakımı görevlerinin sürdürülüyor olmasıdır. Bu hususta kadının işgücü piyasasında daha etkin rol alması için kadın girişimcilere daha çok destek verilmesi, iş hayatına atılan kadınlara ev işlerinde ve çocuk bakımında hanenin diğer fertleri tarafından destek verilmesi,örneğin erkeğin işten evine döndükten sonra bilgisayar veya televizyon başına değil, mutfağa eşinin yanına yardıma geçmesi için bilinçlendirilip teşvik edilmesi, evdeki işbölümünün daha eşitlikçi olması için kamu spotları hazırlanarak erkeğin ev ve çocuk bakımına özendirilmesi önerilebilir.

Son olarak 2025 yılında 3.sünün uygulanması planlanan TÜİK Zaman Kullanım Araştırması'nda kitle iletişim araçları faaliyetlerinde “Sosyal Medya Kullanımı” adı altında bir başlık açılarak sadece bu faaliyete ayrılan sürelerin hesaplanması günümüzde özellikle işyerlerinde çalışanlar arasında ve okullarda öğrenciler arasında gittikçe daha ciddi bir sorun haline gelen ve “yararı mı zararı mı daha çok?” tartışmalarına konu olan kişisel iletişim ağları ile sosyal medya bağımlılığı konularında resmi bir veri olmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Açıklalın, Aytaç, *Toplumsal, Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*,4. Basım, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 1998.

Argan, Metin, *Rekreasyon Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir, 2013.

Arndt, J.,Gronmo, S. ve Hawes, D. (1981). The use of time as an expression of life-style: A cross-national study, (ed. Jagdish Sheth, Greenwich) in *Research in Marketing*. 5, 1-28.

Bakan, İsmail, *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları, İlkeler, Kavramlar ve Yaklaşımlar*. 4. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Biçerli, M. Kemal, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Borjas, George, J.,*Çalışma Ekonomisi*, (Çev. Çağatay Edgücan Şahin, Kerem Gökten, Ümit Akçay), Dora Yayıncılık, Bursa, 2005.

Çoban, Muhammed, *Türkiye’de Aktif İstihdam Politikaları Kapsamında Mesleki Eğitim Kurslarının İstihdama Katılım Sonuçlarının Değerlendirilmesi: Tekirdağ Örneği*, (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma İktisadi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2018.

Dinler, Zeynel, *İktisada Giriş*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003.

Eker, Hülya, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İş Dışı Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme” *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.8, S.15, Ağustos, 2018, s.1218-1240.

Erdil, Erkan – Eruygur, Ozan – Kasnakoğlu, Zehra, “Time Use in Rural Areas: A Case Study in Turkey” *ERC Working Papers in Economics 06/02*, January 2006.

Güçlü, Nezahat., “Zaman Yönetimi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S.25, 2001, s.88-100.

Gürbüz, Mehmet - Aydın, Ahmet Hamdi, “Zaman Kavramı ve Yönetimi”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, 2012

Kasapoğlu, Mehmet Muharrem – Murat, Sedat, “Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve İstihdam Politikalarında Yerelleşme: İmek’e Dair Kısa Bir Değerlendirme”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, C.7, S.7, 2018, s.248-278.

Kolektif, *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi* (Ed. Serdar Kocaekşi), Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayını, Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir, 2012.

Kolektif, *Zaman Yönetimi ve Yönetel Zamanda Etkinlik*, (Ed. Şimşek, M.Şerif, Adnan Çelik, Abdullah Soysal)3.Basım, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.

Kurar, İhsan - Baltacı, Furkan, “Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Antalya Örneği”, *International Journal Of Science Culture and Sport*, Special Issue 2, August 2014.

OECD, (t.y.). *Unemployment rate*, 07.06.2018, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R.

Pekin, Tefvik, *Makro Ekonomi*, Bilgehan Basımevi, İzmir, 2007.

Smith, Hyrum, W.,*Hayat ve Zamanı Yönetmenin 10 Doğal Yasası*, (Çev. Adalet Çelbi), Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Şahin, Candan – Akten, Sibel – Erol, Ulvi Erhan, “Eğirdir Meslek Yüksekokul Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma” *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 2009, s.62-71.

Tatar, Mehmet, *Türkiye’de İstihdam-İşsizlik ve Çözüm Önerileri: Adıyaman İli Örneği*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2006.

Tezcan, Mahmut, *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982.

Torkildsen, George, *Torkildsen's Sport and Leisure Management*, London and Newyork: Taylor and Francis Group, 2005.

TÜİK, *Zaman Kullanım Araştırması El Kitabı*, Demografi İstatistikleri Daire Başkanlığı, Ankara, 2015.

TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014-2015 Haber Bülteni, (Erişim tarihi: 20.12.2018) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

TÜİK, Zaman Kullanımı İstatistikleri Metaverisi, (Erişim tarihi: 20.12.2018) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1009

Türkbal, Aydın, *İktisada Giriş*, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır, 2005.

Türkmen, İsmail, *Yönetmel Zaman ve Yetki Devri Açısından Yönetimde Verimlilik*, MPM Yayınları, Ankara, 1999.

Ünay, Cafer, *Makro Ekonomi*, 6. Baskı, Bursa Teknik Kitabevi, Bursa, 2001.

Voss, J.,The definition of leisure. *Journal of Economic Issues*. 1, 1967, s.91–106. (Erişim tarihi: 10.06.2017) [http://www.jstor.org-discover/10.2307/4223818?sid=21105398506211veuid=2veuid=4](http://www.jstor.org/discover/10.2307/4223818?sid=21105398506211veuid=2veuid=4)

EKLER

EK-1: Ortalama Faaliyet Süreleri Hesaplanmış Örnek Fert

BIRIM_ NO	FER T_ NO	YAS_ H ESAPLANAN	GU NLU K_ NO	FAA LIYE T_ SI RA_ NO	BASL AMA _ZAM ANI	BITIS _ZAM ANI	FAA LIYE T_ S URE _DA KIK A	BIRI NCI _FA ALIY ET	FERTANAHTAR _VE_ FAALİYET	FORMÜL: TOPLA(EĞ ER((\$D26 =\$D\$2:\$D \$3002);\$L \$2:\$L\$30 02))
100101	1	60-64	1	1	04:00	07:00	180	11	100101_1_11	840
100101	1	60-64	1	2	07:00	07:10	10	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	1	3	07:10	07:20	10	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	1	4	07:20	07:40	20	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	1	5	07:40	08:00	20	910	100101_1_91 0	80
100101	1	60-64	1	6	08:00	10:00	120	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	1	7	10:00	10:20	20	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	1	8	10:20	12:00	100	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	1	9	12:00	13:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	1	10	13:00	14:40	100	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	1	11	14:40	15:00	20	531	100101_1_53 1	110
100101	1	60-64	1	12	15:00	18:00	180	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	1	13	18:00	18:20	20	910	100101_1_91 0	80
100101	1	60-64	1	14	18:20	18:40	20	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	1	15	18:40	19:00	20	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	1	16	19:00	19:30	30	531	100101_1_53 1	110
100101	1	60-64	1	17	19:30	20:00	30	821	100101_1_82 1	150
100101	1	60-64	1	18	20:00	21:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	1	19	21:00	22:00	60	811	100101_1_81 1	60
100101	1	60-64	1	20	22:00	23:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	1	21	23:00	00:00	60	511	100101_1_51 1	60
100101	1	60-64	1	22	00:00	04:00	240	11	100101_1_11	840

EK-1:

100101	1	60-64	2	1	04:00	07:00	180	11	100101_1_11	840
100101	1	60-64	2	2	07:00	07:20	20	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	2	3	07:20	07:30	10	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	2	4	07:30	07:40	10	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	5	07:40	08:00	20	910	100101_1_91 0	80
100101	1	60-64	2	6	08:00	10:50	170	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	2	7	10:50	11:00	10	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	8	11:00	12:00	60	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	2	9	12:00	13:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	10	13:00	14:40	100	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	2	11	14:40	15:00	20	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	12	15:00	18:00	180	111	100101_1_11 1	1010
100101	1	60-64	2	13	18:00	18:20	20	910	100101_1_91 0	80
100101	1	60-64	2	14	18:20	18:50	30	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	2	15	18:50	19:00	10	31	100101_1_31	130
100101	1	60-64	2	16	19:00	20:00	60	821	100101_1_82 1	150
100101	1	60-64	2	17	20:00	21:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	18	21:00	22:00	60	531	100101_1_53 1	110
100101	1	60-64	2	19	22:00	23:00	60	21	100101_1_21	440
100101	1	60-64	2	20	23:00	00:00	60	821	100101_1_82 1	150
100101	1	60-64	2	21	00:00	04:00	240	11	100101_1_11	840

EK-2: Cinsiyete Göre Ortalama Faaliyet Süreleri

CİNSİYET	ERKEK				KADIN				TOPLAM			
	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALAMA DAKİKA	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALAMA DAKİKA	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALAMA DAKİKA	ORTALAMA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)
	FAALİYET TÜRLERİ											
KİŞİSEL BAKIM	1180110	166,9651952	02:47	10,29	1226095	164,9307237	02:45	10,21	2406205	165,9222866	02:46	10,25
İSTİHDAM	1961190	277,4745331	04:37	18,23	586820	78,93731504	01:19	4,96	2548010	175,700593	02:56	10,65
EĞİTİM	104455	14,77857951	00:15	0,62	125705	16,90947	00:17	0,70	230160	15,87091436	00:16	0,66
HANEHALKI VE EV BAKIMI	377620	53,42671194	00:53	2,23	2164235	291,1265806	04:51	18,80	2541855	175,2761688	02:55	10,64
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	285030	40,32682513	00:40	1,68	429790	57,81409739	00:58	2,41	714820	49,29113226	00:49	2,05
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	681515	96,42260894	01:36	5,68	751045	101,0283831	01:41	5,88	1432560	98,78361605	01:39	5,78
SPOR VE DOĞA SPORLARI	92305	13,05956423	00:13	0,54	48020	6,459510358	00:06	0,27	140325	9,676251552	00:10	0,40
HOBİLER VE OYUNLAR	209805	29,68378608	00:30	1,24	71520	9,620661824	00:10	0,40	281325	19,39904841	00:19	0,81
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	1000680	141,5789474	02:22	9,23	987555	132,8430186	02:13	8,87	1988235	137,1007447	02:17	9,05
SEYAHAT VE BELİRLENMEMİŞ ZAMAN KULLANIMI	626095	88,58163554	01:29	5,36	401320	53,98439602	00:54	2,25	1027415	70,84643497	01:11	4,62
UYKU	3653745	516,9418506	08:37	34,87	3902030	524,889696	08:45	35,20	7555775	521,0160667	08:41	35,04
HASTA/YATIYOR	5370	0,759762309	00:01	0,03	10825	1,456147431	00:01	0,06	16195	1,116742518	00:01	0,05
TOPLAM	10177920	1440	24:00	100,00	10704960	1440	24:00	100,00	20882880	1440	24:00	100,00

EK-4: Hanehalkının Gelir Grubuna Göre Ortalama Faaliyet Süreleri

ORTALAMA HANEHALKI GELİRİ (AYLIK)	0 - 1.080 TL				1.081 - 1.550 TL				1.551 - 2.170 TL				2.171 - 3.180 TL				3.180 -			
	TOPLAM DAKİKA	ORTALAMA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALAMA MA	TOPLAM DAKİKA	ORTALAMA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALAMA MA	TOPLAM DAKİKA	ORTALAMA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALAMA MA	TOPLAM DAKİKA	ORTALAMA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALAMA MA	TOPLAM DAKİKA	ORTALAMA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALAMA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	
KİŞİSEL BAKIM	453785	170,7885	02:51	10,45	464940	167,6668	02:48	10,32	460660	163,181	02:43	10,13	506880	163,2464	02:43	10,14	519940	165,3753	02:45	10,22
İSTİHDAM	379955	143,0015	02:23	9,29	446150	160,8907	02:41	10,04	513970	182,0652	03:02	12,59	587555	189,2287	03:09	12,88	620880	197,3219	03:17	13,22
EĞİTİM	34260	12,89424	00:13	0,54	33945	12,24125	00:12	0,51	51495	18,24123	00:18	0,76	54010	17,39452	00:17	0,72	56450	17,95483	00:18	0,75
HANEHALKI VE EV BAKIMI	525735	197,8679	03:18	13,24	529965	191,1161	03:11	12,96	485215	171,8792	02:52	10,49	504975	162,6329	02:43	10,11	495965	157,7497	02:38	9,91
GÖNÜLLÜ İŞLER VE TOPLANTILAR	153895	57,92059	00:58	2,41	148060	53,39344	00:53	2,22	141910	50,26922	00:50	2,09	155475	50,07246	00:50	2,09	115480	36,73028	00:37	1,53
SOSYAL YAŞAM VE EĞLENCE	285170	107,3278	01:47	6,14	292540	105,4959	01:45	6,06	274790	97,39971	01:37	5,72	297405	95,78261	01:36	5,66	282655	89,90299	01:30	5,41
SPOR VE DOĞA SPORLARI	21335	8,029733	00:08	0,33	23935	8,631446	00:09	0,36	23925	8,475027	00:08	0,35	32605	10,50081	00:11	0,44	38525	12,2535	00:12	0,51
HOBİLER VE OYUNLAR	33940	12,77381	00:13	0,53	42845	15,45078	00:15	0,64	52045	18,45606	00:18	0,77	63065	20,31079	00:20	0,85	89430	28,44466	00:28	1,19
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	384335	144,65	02:25	9,36	368310	132,8201	02:13	8,87	384945	136,3603	02:16	9,02	422535	136,0821	02:16	9,00	428110	136,1673	02:16	9,01
SEYAHAT VE BEURLENMEMİŞ ZAMAN	157280	59,19458	00:59	2,47	188020	67,80382	01:08	4,49	199715	70,74566	01:11	4,61	229695	73,97585	01:14	4,75	252705	80,37691	01:20	5,02
UYKU	1391515	523,7166	08:44	35,15	1451155	523,3159	08:43	35,14	1472795	521,7127	08:42	35,07	1614735	520,0435	08:40	35,00	1625575	517,0404	08:37	34,88
HASTA/YATIROR	4875	1,884776	00:02	0,08	3255	1,173819	00:01	0,05	3655	1,294722	00:01	0,05	2265	0,729469	00:01	0,03	2145	0,682252	00:01	0,03
TOPLAM	3826080	1440	24:00	100,00	3993120	1440	24:00	100,00	4065120	1440	24:00	100,00	4471200	1440	24:00	100,00	4527360	1440	24:00	100,00

EK-7: Hanehalkı ve Ev Bakımı Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

CİNSİYET	ERKEK												KADIN											
	ÇALIŞANLAR						ÇALIŞMAYANLAR						ÇALIŞANLAR						ÇALIŞMAYANLAR					
	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM ERKEK	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM ERKEK	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM KADIN								
FAALİYETLERİ BELİRLENMEMİŞ HANEHALKI VE AİLE BAKIMI	550	0,102211	00:00	0,00	720	0,426793	00:00	0,02	1270	4630	2,111263	00:02	0,09	38445	7,335432	00:07	0,31	43075						
GIDA YÖNETİMİ	40570	7,539491	00:08	0,31	25040	14,84292	00:15	0,62	65610	198855	90,67715	01:31	5,44	749435	142,9947	02:23	9,29	948290						
HANE BAKIMI	25695	4,775135	00:05	0,20	14290	8,470658	00:08	0,35	39985	102075	46,54583	00:47	1,94	403685	77,02442	01:17	4,88	505760						
KUMAŞ ÜRETİMİ VE BAKIMI (ÇAMAŞIR YIKIMA, ÜTÜLEME VB.)	2315	0,430217	00:00	0,02	955	0,566094	00:01	0,02	3270	29725	13,55449	00:14	0,56	122700	23,41156	00:23	0,98	152425						
BAHÇE İŞLERİ VE HAYVAN BAKIMI	20250	3,763241	00:04	0,16	13830	8,197985	00:08	0,34	34080	6595	3,007256	00:03	0,13	22515	4,295936	00:04	0,18	29110						
İNŞAAT VE TAMİRLER	13365	2,483739	00:02	0,10	6830	4,048607	00:04	0,17	20195	1135	0,517556	00:01	0,02	2275	0,434077	00:00	0,02	3410						
ALIŞVERİŞ VE HİZMETLER	79705	14,8123	00:15	0,62	36125	21,41375	00:21	0,89	115830	38095	17,37118	00:17	0,72	104320	19,9046	00:20	0,83	142415						
HANEHALKI YÖNETİMİ	1830	0,340085	00:00	0,01	835	0,494961	00:00	0,02	2665	520	0,237118	00:00	0,01	1275	0,243274	00:00	0,01	1795						
ÇOCUK BAKIMI	79855	13,72514	00:14	0,57	11465	6,796088	00:07	0,28	85320	63965	29,16781	00:29	1,22	256370	48,91624	00:49	2,04	320335						
YETİŞKİN BİR AİLE FERDİNE YARDIM ETME	4775	0,887382	00:01	0,04	4620	2,738589	00:03	0,11	9395	4345	1,981304	00:02	0,08	13275	2,532914	00:03	0,11	17620						
TOPLAM	262910	48,85895	00:49	2,04	114710	67,99644	01:08	4,50	377620	449940	205,171	03:25	13,55	1714295	327,0931	05:27	21,96	2164235						

EK-8: Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

ÇALIŞMA DURUMU	ÇALIŞANLAR				ÇALIŞMAYANLAR				GENEL TOPLAM
	TOPLA M DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLA M DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLA M DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	
FAALİYET TÜRLERİ									
AİLE İLE SOSYALLEŞME	75595	9,98086	00:10	0,42	97425	14,0625	00:14	0,59	173020
SOSYAL YAŞAM	376070	49,6528	00:50	2,07	520465	75,1249	01:15	4,80	896535
EĞLENCE VE KÜLTÜR	27560	3,63876	00:04	0,15	24080	3,47575	00:03	0,14	51640
DİNLENME VE TATİL	215840	28,4975	00:28	1,19	268545	38,7623	00:39	1,62	484385
FİZİKSEL EGZERSİZ	52680	6,95537	00:07	0,29	73865	10,6618	00:11	0,44	126545
AVCILIK, BALIKÇILIK VB.	5640	0,74465	00:01	0,03	3120	0,45035	00:00	0,02	8760
SPORLA BAĞLANTILI FAALİYETLER	2650	0,34988	00:00	0,01	2370	0,34209	00:00	0,01	5020
SANAT VE HOBİLER	8420	1,1117	00:01	0,05	11610	1,67581	00:02	0,07	8655
PROGRAMLAMA VE BİLGİSAYAR									
KULLANIM	79985	10,5605	00:11	0,44	71075	10,2591	00:10	0,43	151060
OYUNLAR	52490	6,93029	00:07	0,29	57745	8,33502	00:08	0,35	110235
OKUMA	63330	8,3615	00:08	0,35	77465	11,1814	00:11	0,47	140795
TV VE VİDEO	800995	105,756	01:46	6,07	1027265	148,277	02:28	9,51	1828260
RADYO VE MÜZİK	6695	0,88395	00:01	0,04	12485	1,80211	00:02	0,08	19180
TOPLAM	1767950	233,424	03:53	14,73	2247515	324,41	05:24	21,85	4015465

EK-9: Sosyal Yaşam, Eğlence, Spor, Hobi, Oyun ve Kitle İletişim Araçları Faaliyetlerinde Zamanın Cinsiyet Ayrımında Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

CİNSİYET	ERKEK										KADIN										
	ÇALIŞANLAR					ÇALIŞMAYANLAR					ÇALIŞANLAR					ÇALIŞMAYANLAR					
	TOPLAM DAKİKA	ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALA MA DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALA MA DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	FERT BAŞI ORTALA MA DAKİKA	FERT BAŞI ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)	TOPLAM DAKİKA	ORTALA MA SÜRE (ss:dd)	ORTALA MA SÜRE YÜZDESİ (1 günde)
AİLE İLE	52670	9,788143	00:10	0,41	18165	10,76763	00:11	0,45	70835	22925	10,45372	00:10	0,44	79260	15,12307	00:15	0,63	102185			
SOSYAL																					
YAŞAM	265740	49,38487	00:49	2,06	147065	87,17546	01:27	5,30	412805	110330	50,31008	00:50	2,10	373400	71,24595	01:11	4,64	483730			
EĞLENCE VE KÜLTÜR	18390	3,41758	00:03	0,14	8870	5,257854	00:05	0,22	27260	9170	4,181487	00:04	0,17	15210	2,902118	00:03	0,12	24380			
DİNLENME VE TATİL	159950	29,72496	00:30	1,24	81500	48,31061	00:48	2,01	241450	55890	25,48564	00:25	1,06	187045	35,6888	00:36	1,49	242935			
FİZİKSEL EGZERSİZ	40950	7,61011	00:08	0,32	39265	23,27504	00:23	0,97	80215	11730	5,348837	00:05	0,22	34600	6,601794	00:07	0,28	46330			
AVCILIK, BALIKÇILIK VB.	5475	1,017469	00:01	0,04	2490	1,475993	00:01	0,06	7965	165	0,075239	00:00	0,00	630	0,120206	00:00	0,01	795			
SPORLA BAĞLANTILI FAALİYETLER	2145	0,398625	00:00	0,02	1980	1,173681	00:01	0,05	4125	505	0,230278	00:00	0,01	390	0,074413	00:00	0,00	895			
SANAT VE HOBİLER	6180	1,148485	00:01	0,05	5115	3,032009	00:03	0,13	11295	2240	1,021432	00:01	0,04	6495	1,239267	00:01	0,05	8735			
PROGRAMLAM A VE BİLGİSAYAR KULLANIM	63780	11,85282	00:12	0,49	39385	23,34618	00:23	0,97	103165	16205	7,389421	00:07	0,31	31690	6,046556	00:06	0,25	47895			
OYUNLAR	48725	9,055008	00:09	0,38	46620	27,63485	00:28	1,15	95345	3765	1,716826	00:02	0,07	11125	2,122687	00:02	0,09	14890			
OKUMA	40600	7,545066	00:08	0,31	28265	16,75459	00:17	0,70	68865	22730	10,36448	00:10	0,43	49200	9,387521	00:09	0,39	71930			
TV VE VIDEO	609600	113,2875	01:53	6,39	313280	185,7024	03:06	12,74	922880	191395	87,27542	01:27	5,30	713985	136,2307	02:16	9,01	905380			
RADYO VE MÜZİK	4835	0,898532	00:01	0,04	4100	2,43035	00:02	0,10	8935	1860	0,848153	00:01	0,04	8385	1,599886	00:02	0,07	10245			
TOPLAM	1319040	245,1292	04:05	16,88	736100	436,3367	07:16	29,85	2055140	448910	204,7013	03:25	13,53	1511415	288,3829	04:48	18,68	1960325			